

**Unios notatserie
nr. 7/2008**

Unios
kommentarer til
forslaget til
statsbudsjett for 2009

Brev til
Finanskomiteen og Kommunal- og forvaltningskomiteen
av 17. oktober 2008

Innhold	Side
Unios 10 krav	3
Regjeringens økonomiske opplegg for 2009.....	4
Finanskrisas virkninger på realøkonomien	5
Unio: Tiltakspakke for norsk økonomi	8
Arbeidsmarkedet	9
Personellbudsjett for velferdstjenester	12
Kommuneøkonomien	14
Barnehager.....	20
Grunnskole og videregående opplæring.....	21
Helse- og omsorgstjenesten.....	24
Helseforetakene	30
Finansiering av fysioterapitjenesten.....	30
Inkluderende arbeidsliv	31
Forskning og høyere utdanning.....	31
Politiet.....	32
Den norske kirke	34
Likelønn og likestilling	35

Unios notatserie på www.unio.no

- Nr 1 2006 Pensjonsopptjening for studier
- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 2 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria
- Nr 3 2007 Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av 2008-budsjettet
- Nr 4 2007 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2007 og Kommuneproposisjonen 2008
- Nr 5 2007 Unios innspill til Likelønnskommisjonen (foreløpig innspill)
- Nr 6 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria, oppdatert juni 2007
- Nr 7 2007 Uføreutvalget – en kort presentasjon og noen foreløpige vurderinger
- Nr 8 2007 Arbeidsmiljø, sykefravær og inkludering
- Nr 9 2007 Unios hørings svar i forbindelse med Uføreutvalgets innstilling
- Nr 10 2007 Ledere i KS-sektoren – en statistisk oversikt
- Nr 11 2007 Unios kommentarer til forslaget til statsbudsjett for 2008
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskommisjonen januar 2008
- Nr 2 2008 AFP-utvalget, en kort presentasjon og noen kroneritiske merknader
- Nr 3 2008 Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av 2009-budsjettet
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid
- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 6 2008 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2008 og Kommuneproposisjonen 2009
- Nr 7 2008 Unios kommentarer til forslaget til statsbudsjett for 2009

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringsaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio foreslår en foreløpig tiltakspakke for å bekjempe økende arbeidsledighet som følge av finanskrisa. Offentlige utgifter økes med 5 mrd kroner og den rentefrie lånerammen for vedlikehold av kommunale skoler økes med 15 mrd kroner. Tiltakene er rettet mot de næringer som rammes hardest og mot offentlig sektor.
2. Unio mener at renta må brukes for å stimulere aktiviteten og redusere usikkerheten i privat næringsliv og i husholdningene. Pengepolitikken og finanspolitikken må trekke i samme retning.
3. Unio foreslår at det settes ned en regjeringsoppnevnt kommisjon som skal gjennomgå erfaringene med de siste års kreative utvekster i finansnæringen med tanke på å vurdere tilstramminger i regelverket.
4. Unio krever at kommunesektorens frie midler styrkes med 2 mrd kroner ut over regjeringens forslag for å gi rom for styrket tjenestetilbud og økt tjenestekvalitet. Dette vil gjøre det mulig å innfri noen av Sori Moria-prioriteringene innen utdanning, helse og omsorg. Pasientenes sikkerhet og kvaliteten i helsetjenesten er avhengig av bedre samhandling mellom sykehusene og kommunehelsetjenesten. Det må bevilges friske midler til samhandlingstiltak.
5. Unio krever at regjeringen foreslår konkrete tiltak som pålegger kommunene å øke lærertettheten. Tilsynsvirksomheten må trappes opp.
6. Unio støtter regjeringens innsats for full barnehagedekning. Vi krever økt satsing på rekruttering av førskolelærere og økt fokus på kvalitet og kompetanse i barnehagene. Innlemming av barnehagetilskuddene må avvente full dekning etter makspris II.
7. Unio avviser en omlegging av finansieringsansvaret for fysioterapitjenesten før det er samsvar mellom praksisomfang og avtalevolum for fysioterapeutene.
8. Unio krever at basisbevilgningen til de høyere utdanningsinstitusjonene økes med 600 millioner kroner og at antall rekrutteringsstillinger økes med 400 ut over regjeringens forslag.
9. Unio krever økte driftsmidler til politiet og flere ansatte politifolk. Regjeringens styrking av bl.a. skatteetaten i kampen mot svart økonomi er positive, men forsiktige.
10. Unio krever tiltak som bygger opp under den norske folkekirken samt ressurser og arbeidsforhold som gjør det mulig å tilby preste- og diakontjeneste av god kvalitet.

17. oktober 2008

Unios kommentarer til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2009

Finanskrisa kan gi betydelige negative vekstimpulser globalt og nasjonalt. Hvor kraftig Norge vil bli rammet avhenger av hvordan finanskrisa håndteres ute og hjemme og hvordan norsk økonomisk politikk innrettes mot å møte de virkninger finanskrisa får for realøkonomien. Statsbudsjettet for 2009 bør innrettes mer ekspansivt og regjeringen må ha høy beredskap for å justere finanspolitikken ytterligere for å holde arbeidsledigheten på et lavt nivå. Tidspunktet for ytterligere stimuleringsiltak må vurderes løpende. Rentedifferansen til utlandet er stor. Vi ser derfor ingen konflikt mellom ønsket om et lavere rentenivå og at finanspolitikken kan gi ytterligere bidrag i ekspansiv retning sammenliknet med det budsjettforslaget regjeringen har lagt fram. Mens vi under høykonjunkturen de fire foregående år har måttet holde igjen på veksten i offentlige utgifter, må vi nå utnytte de ledige ressursene som konjunkturedgangen og finanskrisa skaper til også å styrke tjenestetilbudet i offentlig sektor med en klarere prioritering av forskning, utdanning, velferd og trygghet, slik Soria Moria-erklæringen legger opp til. Unio foreslår en tiltakspakke for norsk økonomi på 5 mrd kroner for å styrke langsiktige investeringer i menneskelig kapital og tjenestetilbud i offentlig sektor samt en dobling av lånerammen for vedlikehold av skolebygg til 30 mrd kroner.

Regjeringens økonomiske opplegg for 2009

Norsk økonomi beveget seg inn i en nedgangskonjunktur rundt årsskiftet 2008/2009. Da hadde blant annet en svært sterk vekst i husholdningenes konsum og boliginvesteringer, samt en sterk vekst i næringslivets investeringer gjennom mange år, ført til et høyt press i økonomien og den laveste ledigheten siden 1986. Utviklingen var drevet av et historisk lavt rentenivå. Økningen i boliginvesteringene har i stor grad vært lånefinansiert, slik at konsumveksten har drevet sparingen i husholdningene ned på linje med "jappetiden" midt på 1980-tallet. Den høye utlånsveksten og lave sparingen har gjort husholdningenes finansielle stilling svært sårbar. Gjeldsbelastningen, brutto gjeld i prosent av disponibel inntekt, er for eksempel langt høyere enn på 1980-tallet. Dersom renta stiger og boligprisene synker, kan det få alvorlige konsekvenser for norsk økonomi.

Regjeringens opplegg for 2009 viser at veksten i norsk økonomi ventes å gå kraftig ned. Aktiviteten ventes likevel å være på et høyt nivå etter flere meget gode år. SSB uttalte nylig at høykonjunkturen ikke vil være "uttømt" før i 2010, og da kan en ny internasjonal oppgang gi nye vekstimpulser til norsk økonomi. Denne myke landingen vil i tilfelle gjøre den norske nedgangskonjunkturen meget mild. Regjeringens nasjonalbudsjett for 2009 legger opp til en slik myk landing for norsk økonomi de nærmeste årene. Nullvekst i eksporten av tradisjonelle varer, lavere råvarepriser og lavere privat konsum, bedriftsinvesteringer og boliginvesteringer som følge av de stadige renteøkningene siden 2004 trekker veksten i norsk økonomi ned. Det som holder aktiviteten oppe er vekst i offentlig konsum og høye oljeinvesteringer. Samlet gir dette slik Nasjonalbudsjettet 2009 ser det, en svak vekst i arbeidsledigheten i 2009.

Regjeringen forslår å bruke 14 mrd flere oljekroner i 2009. Det strukturelle oljekorrigerte underskuddet anslås til 92 mrd kroner. Dette tilsvarer nøyaktig 4 pst av pensjonsfondet ved inngangen til 2009. Pensjonsfondets størrelse antas da å være like stort som anslått i Revidert nasjonalbudsjett. Budsjettpolitikken anslås ifølge endringen i det strukturelle budsjettunderskuddet målt i forhold til trend-BNP å gi en etterspørselsstimulans tilsvarende 0,7 prosentpoeng av trend-BNP for Fastlands-Norge. Det er samme finanspolitiske stimulans som i inneværende år.

Prognosene i nasjonalbudsjettet er gitt før finanskrisen for alvor rammet verdensøkonomien, og en må regne med betydelig nedjustering av prognosene som følge av dette. Prognosene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) fra august er relativt like prognosene i nasjonalbudsjettet.

Unio mener det er fornuftig av regjeringen å benytte den nedgangen som nå rammer privat sektor til å øke oljepengebruken og aktiviteten i offentlig sektor. Det forhold at den finanspolitiske stimulans ikke økes i forhold til inneværende år tilsier imidlertid at regjeringen har lagt seg på den forsiktige siden selv før en tar hensyn til effektene av finanskrisa.

Svart økonomi

Erfaringsmessig blomstrer den svarte økonomien i nedgangstider. Økonomisk krise stimulerer kreativiteten innen økonomisk kriminalitet. Svart økonomi forringer velferden gjennom tapte skatte kroner, svekker skattemorale og oppslutningen om velferdsstaten og foranlediger sosial dumping, risikofylte arbeidsoppdrag og tap av arbeidstakerrettigheter.

Unio ser positivt på at regjeringen i budsjettforslaget for 2009 tilfører skatteetaten 99 millioner kroner for å styrke arbeidet mot svart økonomi. Vi er også positive til forslaget om 15 millioner kroner til å følge opp straffbare forhold avdekket av skatteetaten og 29 millioner kroner til toll- og avgiftsetaten. Likevel er dette forsiktige tiltak tatt i betraktning omfanget av den svarte økonomien og mulighetene til å drive inn unndratt beskatning.

Finanskrisas virkninger på realøkonomien

Den internasjonale finanskrisa vil få realøkonomiske følger for norsk økonomi. Hvor store disse blir, gjenstår å se. Regjeringen og Norges Bank må derfor ha en stående beredskap for å sette inn mottiltak. Både pengepolitikken og finanspolitikken bør brukes for å motvirke en svakere utvikling enn det regjeringen anslår i Nasjonalbudsjettet for 2009. Norges Bank må bekjempe kredittkrisa ved å tilføre markedet likviditet slik at virksomheter og husholdninger får tilgang til lån. Norges Bank må også bruke renta aktivt for å stimulere aktiviteten og redusere usikkerhet. Samtidig må regjeringen bruke finanspolitikken for å bekjempe økende arbeidsledighet.

Finanskrisa kan redusere veksten i norsk økonomi bl.a. på følgende måter:

- Lavere vekstimpulser fra utlandet. Vanskeligheter med å skaffe lånefinansiering vil redusere bedriftsinvesteringene hos våre handelspartnere. Dette vil redusere norsk eksport.
- Lavere eksportpriser på olje og andre norske råvarer vil svekke inntjening og lønnsomhet.

- Økte lånekostnader og strengere krav til sikkerhet for nye lån vil gi redusert etterspørsel fra husholdningene og virksomhetene. Resultatet blir lavere vekst i privat konsum, lavere vekst i virksomhetenes investeringer og lavere kommunale investeringer.
- Fall i verdien på aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer representerer et betydelig formuestap som kan gi lavere etterspørsel fra husholdningene og virksomhetene.
- Økt generell usikkerhet påvirker framtidforventningene og kan gi redusert etterspørsel både fra husholdninger og virksomheter.

Vi ser med andre ord at de fleste etterspørselskomponenter kan bli påvirket negativt av finanskrisa. Da Nasjonalbudsjettet 2009 ble "lagd", dvs. før finanskrisa "tok av", ble det allerede lagt inn noe negativ effekt gjennom lavere anslag for veksten internasjonalt. Norges handelspartnere ble antatt å ha en vekst i BNP på 1,5 prosent, og for Euroområdet, USA og Japan ble veksten anslått til mellom 0,5 og 0,8 prosent. Internasjonale prognosemakere antyder i begynnelsen av oktober nullvekst i de vestlige økonomiene i 2009. Disse anslagene kan bli ytterligere nedjustert hvis finanskrisa forverres.

I Nasjonalbudsjettet 2009 er det presentert makroøkonomiske beregninger som viser de isolerte virkningene av endrede anslag som kan følge av den økte usikkerheten:

- Ett prosentpoeng lavere vekst hos handelspartnerne kan gi ¼ prosentpoeng lavere vekst i fastlandsøkonomien det første året.
- Ett prosentpoeng høyere sparerate i husholdningene som følge av økt usikkerhet kan trekke ned privat konsum med 1¼ prosent etter ett år. Virkningen på BNP for Fastlands-Norge er en nedgang på ½ prosent etter ett år.
- 10 prosent lavere investeringer i fastlandsbedriftene som følge av økte lånekostnader, lavere etterspørsel og økt usikkerhet kan trekke ned BNP for Fastlands-Norge med ¾ pst etter noen år.

På grunn av den internasjonale finanskrisen publiserte imidlertid SSB ekstraordinære prognoser 13. oktober. SSB oppjusterte da anslaget for AKU-ledigheten i 2009 fra 2,8 til 3,2 prosent, og i 2010 fra 3,1 til 3,8 prosent. Veksten i BNP Fastlands-Norge ble nedjustert med henholdsvis 0,6 og 1,1 prosentpoeng. SSB påpeker at prognosene forutsetter at myndighetene relativt raskt lykkes med å gjenopprette tilliten i kredittmarkedene. Dersom myndighetene ikke lykkes med dette og husholdninger og næringsliv i større grad blir utsatt for kredittrasjonering som følge av mistilliten, slik at ønskede investeringer ikke blir igangsatt, blir utsiktene for verdensøkonomien og dermed også norsk økonomi vesentlig svakere enn det SSB legger til grunn.

Tabell 1 viser en sammenstilling av SSBs økonomiske anslag for 2009 fra slutten av august og de nye anslagene fra 13. oktober, samt anslagene i Nasjonalbudsjettet 2009.

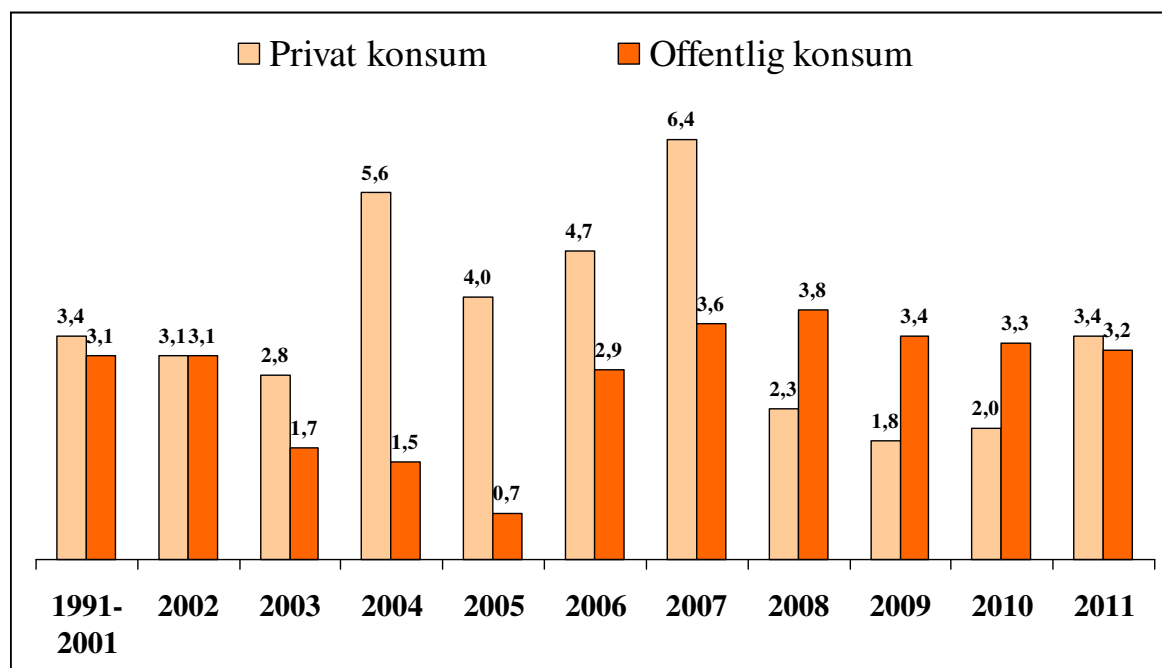
Vi må tilbake til begynnelsen av 50-tallet for å finne en like sterk høykonjunktur som den vi nå har bak oss. Nasjonalregnskapet har aldri før registrert så sterk sysselsettingsvekst som i 2006 og 2007. Etterspørsels- og sysselsettingsveksten har derimot vært ulikt fordelt. Den sterke etterspørselsveksten i privat sektor har resultert i en markert høyere konsum- og sysselsettingsvekst i privat enn offentlig sektor de to siste årene, til tross for Soria Moria-erklæringens ambisjoner om en mer balansert vekst mellom privat og offentlig konsum.

Figur 1 viser utviklingen i privat og offentlig konsum de siste 15 år pluss SSBs siste prognoser for 2008-2011. Prognosene viser at offentlig konsum vil vokse mer enn privat konsum de nærmeste årene, dette innebærer at offentlig sektor vil ha stor betydning for å holde aktiviteten oppe de nærmeste årene.

Tabell 1: Nye økonomiske anslag fra SSB for 2009, prosentvis endring der annet ikke er oppgitt

	Nasjonal- budsjettet	SSB august	SSB oktober	Endring i pst.poeng
Privat konsum	2,5	2,9	1,8	-1,1
Offentlig konsum	3,4	3,1	3,4	0,3
Bruttoinvesteringer fastlandsbedrifter	-2,4	-5,9	-7,1	-1,2
Boliginvesteringer	-2,0	-6,5	-8,8	-2,3
Eksport tradisjonelle varer	1,8	-0,1	-1,8	-1,7
BNP Fastlands-Norge	1,9	1,7	1,1	-0,6
Sparerate husholdningene, nivå	2,3	1,6	0,8	-0,8
AKU-ledighet	2 ³ / ₄	2,8	3,2	0,4
Årslønn	5	5,0	4,7	-0,3
KPI	3	3,1	3,2	0,1
KPI-JAE	2 ³ / ₄	2,5	2,7	0,2
Pengemarkedsrente		6,1	5,5	-0,6
Råoljepris, kroner per fat	500	552	473	79

Figur 1: Utviklingen i privat og offentlig konsum 1991-2011, vekst i prosent.

Unio: Tiltakspakke for norsk økonomi

SSBs siste prognoser tyder på at finanskrisen vil ramme norsk økonomi bredt. Først og fremst rammer den eksportindustrien og finansnæringene, men mistilliten i kredittmarkedene, de høye pengemarkedsrentene og dystre utsikter for økonomien vil føre til en brå nedgang i næringslivsinvesteringene og i etterspørselen fra husholdningene også. Det rammer bygge- og anleggsnæringen. Fallende boligpriser, redusert inntektsvekst som følge av høyere renter og økt usikkerhet omkring egen økonomi, vil i tillegg redusere husholdningenes forbruksvekst. Dette rammer store deler av de tjenesteytende næringene.

På den annen side er det betydelig handlingsrom i den økonomiske politikken i Norge. Norske styringsrenter og pengemarkedsrenter er 1,5 prosent høyere enn i euroområdet. Et enda større handlingsrom finner vi i finanspolitikken. Gjennom oppgangen i norsk økonomi har det strukturelle underskuddet på statsbudsjettet ligget under det som følger av handlingsregelen for finanspolitikken. Ressurstilgangen i den offentlige tjenesteproduksjonen har således blitt begrenset på grunn av oppgangstidene de seneste årene. Slik er det når finanspolitikken brukes i konjunkturstyringen. På samme vis må en nå utnytte de ledige ressursene som konjunkturedgangen skaper til å gjennomføre betydelige satsinger innenfor offentlig sektor.

Unio mener derfor at statsbudsjettet for 2009 bør innrettes slik at finanspolitikken gir en ytterligere stimulans i ekspansiv retning sammenliknet med det budsjettforslaget regjeringen har lagt fram. Mens vi under høykonjunkturen de fire foregående år har holdt igjen på veksten i offentlige utgifter, må de ledige ressursene som konjunkturedgangen og finanskrisa nå skaper også brukes til å styrke tjenestetilbudet i offentlig sektor med en klarere prioritering av forskning, utdanning, velferd og trygghet slik Soria Moria-erklæringen legger opp til.

Unio vil ha en økt satsing på 5 mrd kroner i forhold til regjeringens budsjettforslag. Kommunesektorens frie midler må styrkes med 2 mrd kroner, det må settes inn konkrete tiltak for å øke lærertettheten i skolen, kommunehelsetjenesten må styrkes og sykehjemmene må få økt bemanning. Forskingsinstitusjonene må få flere rekrutteringsstillinger og forskerstillinger. Politiets driftsbudsjetter må styrkes og bemanningen økes.

En foreløpig tiltakspakke

Det er nødvendig i forbindelse med budsjettbehandlingen eller senest tidlig på nyåret å foreslå tiltak som styrker statsbudsjettet for neste år, slik at dette blir et godt redskap for å bekjempe virkningene av finanskrisa. Unios mener en slik pakke i første omgang må inneholde følgende konkrete tiltak:

1. Rammetilskuddene til kommunesektoren økes med 2 mrd kroner.
2. Regjeringen må signalisere at rammen for rentefrie lån til vedlikehold av kommunale skolebygg doubles til 30 mrd kroner. Andre kommunale bygg kan også omfattes av ordningen. Tilsagnsrammen for 2009 settes foreløpig til 5 mrd kroner. Regjeringen må komme tilbake i Revidert budsjett med en ny vurdering av ordningen med tanke på ytterligere utvidelser.
3. Økte bevilgninger til vedlikehold og fornyelse av statlige bygg, bl.a. ved universitetene, høyskolene og forskingsinstituttene.

4. Økte bevilgninger til forskning og midler til flere rekrutterings- og førstestillinger ved forskingsinstitusjonene. Framtidig verdiskapning er avhengig av økt forskingsinnsats.
5. Økte driftsmidler til politiet og økt bemanning.
6. Økt satsing i arbeidsmarkedspolitikken. En mer fleksibel gjennomføring av arbeidsmarkedstiltakene med mulighet til å ha et betydelig høyere nivå på antall plasser i første halvår. Regjeringen må gi NAV klare styringssignaler i høst. Ny vurdering av nivået på antall tiltaksplasser gjøres i Revidert budsjett.

Kommisjon for strammere finansregelverk

Kreativiteten i finansnæringen når det gjelder å utvikle finansielle produkter som skjuler faktisk risiko, har vært stor. I flere land har finansnæringen hatt en unaturlig stor vekst bl.a. drevet av kommisjonssalg av såkalte strukturerte og sammensatte finansielle produkter. De færreste kjøpere (og selgere) av disse produktene har hatt kompetanse til å forstå hvilken risiko som har vært knyttet til disse produktene. Andre land er sterkere rammet av de siste års finansakrobatikk enn Norge, men også vi har hatt våre utvekster som for eksempel Terra-saken.

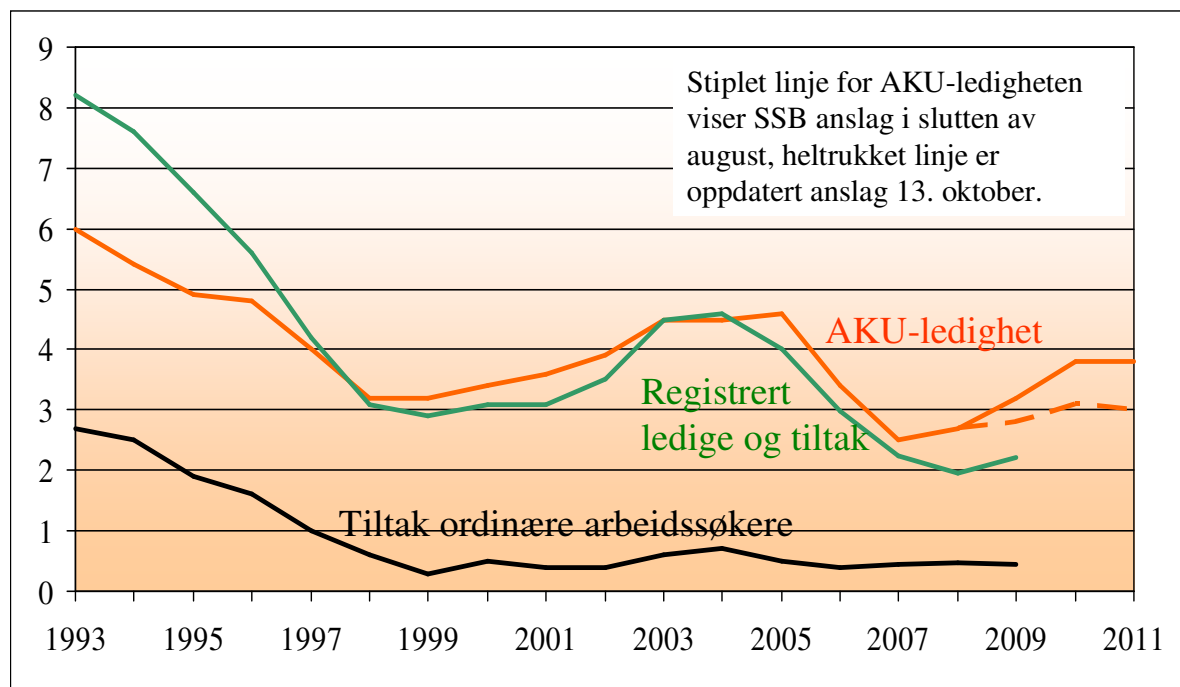
Unio foreslår at det settes ned en regjeringsoppnevnt kommisjon som skal gjennomgå erfaringene med de siste års kreative utvekster i finansnæringen. Kommisjonen skal foreslå nødvendige tilstramminger i regelverket for norsk finansnæring og komme med forslag til tiltak som norske myndigheter kan forfølge internasjonalt. Finansnæringa må presses tilbake til godt gammeldags bank-, forsikrings- og finanshåndverk. Som næring er den mer å betrakte som viktig infrastruktur i en moderne økonomi, og den bør således underlegges streng regulering av myndighetene.

Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet snur. Sysselsettingsveksten blir lav, og arbeidsledigheten vil øke. Etter hvert som den svake aktivitetsutviklingen forsterkes, vil sysselsettingsveksten avta markert og arbeidsledigheten øke. Finanskrisa vil forsterke økningen i ledigheten framover. Hvor mye ledigheten vil øke avhenger av hvor dyp finanskrisen blir, og hvor store utslagene blir for realøkonomien.

SSB oppjusterte 13. oktober anslaget på AKU-ledigheten i 2009 med 12.000 flere ledige fra 2,8 til 3,2 prosent av arbeidsstyrken. Det tilsvarer 83.000 ledige personer i 2009. For 2010 og 2011 anslår SSB nå ledigheten å øke til 3,8 pst eller 100.000 personer. Det er nesten 40.000 flere ledige enn i 2007, men det er fortsatt lavt i forhold til forrige lavkonjunktur.

Unio mener at regjeringen må ha høy beredskap for å bekjempe økende ledighet og holde sysselsettingen på et høyt nivå. Både privat- og offentlig sektor må brukes. Det må settes inn tiltak for å avhjelpe økende ledighet i utsatte bransjer som bygg og anlegg, herunder vedlikehold av offentlige bygg. Det må også være beredskap for å ansette flere i offentlig tjenesteyting.

Figur 2: Arbeidsledighet og ordinære arbeidsmarkedstiltak i prosent av arbeidsstyrken

Kilde: SSB, NAV

Vi har bak oss den kraftigste sysselsettingsveksten som noen gang er registrert og AKU-ledigheten kom i 2007 ned i 2,5 prosent. Det er betydelig lavere enn ledighetsbunnen i den forrige høykonjunktoren på slutten av 1990-tallet. Trenden med stadig høyere strukturell ledighet de siste 30 år ble brutt. Unio mener at kampen mot den strukturelle ledigheten må føres videre. Det må føres en aktiv sysselsettings- og arbeidsmarkedspolitikk og en mer offensiv kunnskaps- og nyskapingpolitikk. Arbeidsmarkedstiltakene må styrkes. Unio mener også at bruken av midlertidige tilsetninger må reduseres. Blant vitenskapelig ansatte på universitetene er det for eksempel hele 23 prosent midlertidig ansatte.

Unio støtter regjeringens nye Handlingsplan II mot sosial dumping.

Tabell 2: AKU-ledighet ved de siste konjunkturtopper

	Personer	Pst
1974	25.000	1,5
1977	27.000	1,5
1980	32.000	1,7
1986	42.000	2,0
1998 og 1999	74.000	3,2
2007	63.000	2,5

Kilde: SSB

Ingen økning i antall plasser under arbeidsmarkedstiltakene

Regjeringen legger opp til et samlet nivå under arbeidsmarkedstiltakene på 68.000 plasser i 2009. Det er det samme nivået som for 2008 når det tas hensyn til at finansieringen av enkelte arbeidsrettede stønader som skolepenger, fadder og arbeidstrening fra 2009 flyttes fra folketrygdloven til arbeidsmarkedsloven. Disse stønadene tilsvarer 27.800 tiltaksplasser. Dette kommer på toppen av en videreføring av årets nivå på tiltak for yrkeshemmede og tiltak for ordinære arbeidssøkere.

Innenfor den samme økonomiske rammen legger regjeringen opp til at det skal være rom for å gi langtidsledige personer i aldersgruppa 20-24 år en garanti om tiltaksplass. Det legges også opp til at det innenfor de samme rammene skal være mulig å øke antall deltakere på arbeidsmarkedstiltak under kvalifiseringsprogrammet og at forsøksordningen med tidsubestemt lønnstilskudd utvides.

Tabell 3: Utviklingen i ledighet og tiltaksplasser, antall personer i 1000 og pst

	(1)	(2)	(3)	(3/1)	(4)	(4/2)	(5)	(5/2)	(6)	(5+6)	6/(5+6)
	Per- soner 15-74	Arbeids- styrke 15-74	Antall syssel- satte	Syssel- settings- prosent	AKU- ledige	AKU -pst	Regi- strert ledige	Reg. ledige i pst	Ordi- nære tiltak	Brutto -ledige	Tiltaks -andel i pst
1993	3.163	2.131	2.004	63,4	127	6,0	118	5,5	57	175	33
1995	3.184	2.186	2.079	65,3	107	4,9	102	4,7	42	144	29
2001	3.214	2.361	2.278	70,9	84	3,6	63	2,7	10	73	14
2002	3.234	2.378	2.286	70,7	92	3,9	75	3,2	9	84	11
2003	3.257	2.375	2.269	69,7	107	4,5	93	3,9	14	107	13
2004	3.282	2.382	2.276	69,3	106	4,5	92	3,9	17	109	16
2005	3.312	2.400	2.289	69,1	111	4,6	83	3,5	13	96	14
2006 ¹	3.398	2.446	2.362	69,5	84	3,4	63	2,6	10	73	14
2007	3.445	2.507	2.531	73,5	63	2,5	46	1,8	10	56	19
2008	3.504	2.580	2.597	74,1	70	2,7	45	1,7	11	56	20
2009	3.556	2.598	2.618	73,6	83	3,2	60	2,3	11	71	15

¹ AKU ble lagt om fra januar 2006, bl.a. ble aldersgrensen for å bli med i AKU senket fra 16 til 15 år.

Kilde: SSB Arbeidskraftundersøkelsen, SSB ØA 13. okt 2008, Nasjonalbudsjettet 2009 og egne beregninger.

Unio støtter forslagene om en mer aktiv arbeidsmarkedspolitik, og særlig er vi positive til en utvidelse av ungdomsgarantien. Dette vil nødvendigvis kreve flere tiltaksplasser for ordinære arbeidssøkere. Innenfor de samme økonomiske rammer vil da andre tiltak måtte vike. Unio legger til grunn at regjeringen igjennom året kommer tilbake med en styrking av arbeidsmarkedstiltakene og ber Stortinget signalisere at tiltaksnivået i første halvår kan settes høyere enn bevilgningen ellers gir rom for. Den store usikkerheten om utviklingen i arbeidsmarkedet etter finanskrisa krever større rom for fleksibilitet i gjennomføringen av arbeidsmarkedstiltakene enn tidligere år.

Personellbudsjett for velferdstjenester

Unio har fortløpende vurdert behovet for nye årsverk for våre yrkesgrupper sett i lys av at målsettingene i Soria Moria-erklæringen realiseres. For fireårsperioden 2006-2009 er behovet godt over 32.000 flere årsverk (da er forskere og politi holdt utenom). Det meste av dette er fortsatt udekket og utfordringene for 2009 blir dermed meget store. Unio har ved gjentatte anledninger bedt regjeringen vurdere personellbehovet i offentlig sektor de kommende år og bedt om at det lages tilhørende utdannings- og rekrutteringsplaner. Disse må også ta hensyn til den ekstraordinært store avgangen som er ventet bl.a. i skoleverket, forskning og politi på grunn av den skjæve aldersfordelingen blant de ansatte.

Statistikk for utviklingen etter halvgått løp viste at det for Unios yrkesgrupper særlig er skolen som henger etter, mens situasjonen i forskning og høyere utdanning også er kritisk. Veksten i lærerårsverk er nesten fraværende tross økende elevtall og regjeringens politiske målsettinger. Det trengs rundt 11.000 lærerårsverk i 2008 og 2009 om Soria Moria skal nås. Bare for å øke timetallet på barnetrinnet og møte veksten i ungdomskullene i videregående opplæring trengs det 5.000 flere lærerårsverk.

Blant lærerne vil vi også ha stor avgang de neste årene. Kanskje så mange som 10.000 årsverk i grunnskolen og 7.000 årsverk i videregående opplæring vil gå av de nærmeste årene. Dette må kompenseres ved nyrekruttering. Det samlede bruttobehovet for nye lærere kan dermed lett bli over 25.000 de kommende årene.

Budsjettene i kommuner og fylkeskommuner for 2008 viser at en i svært liten grad øker antall lærerårsverk i 2008, selv med økt timetall fra høstsemesteret av. Det aller meste av den nødvendige økningen i lærerårsverk må derfor tas i 2009 dersom målsettingene om økt lærertetthet skal innfris. Statsbudsjettets opplegg for 2009 gir liten åpning for å nå dette målet. Det er derfor behov for en markert økning i kommunesektorens frie inntekter ut over forslaget til statsbudsjett dersom Soria Moria-løftene om bedret lærertetthet i inneværende periode skal kunne innfris.

For 2008 og 2009 må barnehagene styrkes med 11.500 nye årsverk. Samtlige burde vært førskolelærere om en skulle få stanset nedgangen i pedagogtetthet og helst øke denne. Regjeringens målsetting om økt pedagogtetthet i barnehagene utgjør alene 4.900 årsverk.

Regjeringens mål om 10.000 nye årsverk i helse og omsorgssektoren er godt innen rekkevidde, men kommunene har nedprioritert satsingen på fysioterapi og ergoterapi. Unio er enig med regjeringen om at målsettingen for helse- og omsorgssektoren må oppjusteres for perioden 2008-2015.

Statsbudsjettet for 2009 regner med et behov for ytterligere 12.000 årsverk i helse- og omsorgstjenesten i perioden 2009-2015. I Omsorgsplan 2015 er det anslått at det fra 2020 til 2050 kan bli behov for 100.000 nye årsverk. I dag utgjør arbeidskraften i sektoren om lag 120.000 årsverk fordelt på om lag 170.000 personer. Håndteringen av rekrutteringsspørsmålet er avgjørende for hvordan helse- og omsorgstjenesten kan drives. Unio er enig med regjeringen om at målsettingen må oppjusteres for perioden 2008-2015. Ut fra en tjeneste hvor både omfang og kompleksitet i pasientbehov øker er 12.000 årsverk et svakt anslag. I tillegg til en generell bemanningsøkning må styrkingen primært bestå av personell på høyskolenivå med utvidet kompetanse, særlig innen geriatri, kreft og psykiatri.

Demografisk utvikling og framskrivinger av personell- og kompetansebehov i helse- og omsorgssektoren viser med all tydelighet at sektoren står overfor massive rekrutteringsutfordringer. Samtidig har Likelønnskommisjonen dokumentert at de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor er en gruppe som særlig rammes av verdsettingsdiskriminering. Unio er bekymret for hvordan manglende verdsetting av kompetanse svekker rekrutteringen av unge kvinner og menn til helsesektoren.

Unio mener at regjeringen må lages en nasjonal strategi for å rekruttere helse- og omsorgspersonell.

Tabell 4: Årsverksbehovet for Unios yrkesgrupper 2006-2009 i lys av Soria Moria¹

	Oppfølging Soria Moria 2006-2009	Anslag for halvgått løp 2006-2007	Gjenstår siste halvdel 2008-2009
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i helse-, pleie- og omsorgstjenesten i kommunene	3.000	1.500 ²	1.500
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i spesialisthelsetjenesten	4.000	2.000	2.000
Førskolelærere i barnehagene	14.000	2.500	11.500 ³
Lærere i grunnskolen	5.650	-50	5.700
Lærere i videregående skole	5.100	1000	5.100
Forskere universitet og høyskoler			2.200 ⁴
Politi (politi og sivile)			1.000 ⁵
Prester og diakoner	250		250
Samlet for Unios grupper	+32.000	6.950	29.450
<i>Memo: Regjeringens satsing i helse- og omsorgstjenesten i kommunene</i>	<i>8.100⁶</i>	<i>4.100</i>	<i>4.000</i>

¹ Årsverksbehovene i tabellen er ikke sammenliknbare i den forstand at de bygger på Unios kvalitative vurderinger på alle områder. For eksempel er tallene for pleie- og omsorgssektoren kun en vurdering av framdriften i forhold til regjeringens eget måltall på 10.000 nye årsverk i 5-årsperioden 2005-2009.

² Økningen på om lag 1.500 årsverk for Unios yrkesgrupper i helse, pleie- og omsorgssektoren i kommunene skjuler en antatt stagnasjon eller nedgang i antall årsverk innen fysioterapi og ergoterapi og en tilsvarende økning i antall sykepleierårsverk.

³ Inkl. dekning av dispensasjonsnivået ved utgangen av 2005 på 1.200.

⁴ NIFU STEP anslår at om det offentliges forskningsinnsats skal økes til 1 pst av BNP innen 2020 krever dette 480 nye stillinger hvert år i perioden 2008-2016. I tillegg kommer et behov for 1000 nye faste stillinger som følge av økt arbeidsmengde etter innføring av kvalitetsreformen i høyere utdanning og behov for flere postdoktorstillinger.

⁵ Unios målsetting for fireårsperioden 2008-2011 er 2000 flere årsverk i politiet.

⁶ Måltallet 10.000 nye årsverk i helse-, pleie- og omsorgssektoren gjelder for femårsperioden 2005-2009. I 2005 var økningen 1.900. Tilsvarende for Unios grupper: 4.000 sykepleiere i femårsperioden, økningen i 2005 var om lag 1.000.

På bakgrunn av utviklingen i skoler og helse- og omsorgssektoren krever Unio at kommuneøkonomien må styrkes vesentlig. For 2009 trengs en reell vekst på om lag 5 mrd kroner i frie inntekter bare for å nå personellmålsettingene på skole, barnehager og helse- og omsorgstjenestene i kommunene. Det er 1,5 mrd kroner mer enn hva som er foreslått i budsjettet, hvor realveksten er snau 3 ½ mrd kroner (dvs. korrigert for kostnadsendringer, inkl. den ekstra kostnadsveksten i 2008 ut over anslaget i revidert budsjett).

Tabell 4 gir en oversikt over behovet for årsverk for Unios grupper sett i lys av rimelige tolkninger av målsettingene i Soria Moria-erklæringen, der disse er direkte eller indirekte tallfestet. Siden 2008-tall ikke vil foreligge før et godt stykke ut i 2009 er det summen for 2008-2009 som her framstår som ”gjenstående” behov.

De utfordringer Unio viser til på personellsiden i forbindelse med Soria Moria-erklæringen er kun en forsmak på utfordringene i et lengre tidsperspektiv. Det er særlig helse- og omsorgssektoren som vil merke eldrebølgen. For å dekke etterspørselen etter arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren de neste 30 årene er det beregnet at om lag en tredel av ungdommen må velge utdanning som rekrutterer til disse yrkene.

Kommuneøkonomien

Budsjettforslaget for 2009 gir kommunesektoren en moderat realvekst ut over behovsveksten. Denne veksten dekker derimot ikke opp for nedgangen i de to foregående år. Fylkeskommunene vil stå tilbake som de store taperne i sektoren stortingsperioden sett under ett.

Unio er positiv til at regjeringen følger opp barnehageforliket ved fortsatt å øke barnehagetilskuddene. Veksten i de samlede øremerkede tilskuddene er nå satt til 2,9 mrd kroner (regnet i 2009-kroner), hvorav 1,7 mrd kroner er økte barnehagetilskudd. Kommunesektorens samlede inntekter økes med reelt 7,3 mrd kroner i 2009, og dette er i tråd med opplegget til Kommuneproposisjonen 2009 som varslet en økning på mellom 7 og 7,5 mrd kroner

Bortsett fra barnehagene er de aller fleste kommunale tjenester avhengige av veksten i frie inntekter. De frie inntektene for kommunesektoren er i budsjettet økt med reelt 3,5 mrd kroner fra 2008 til 2009 (korrigert for oppgaveendringer), regnet i 2009-priser. Omregnet til 2008-priser er økningen på 3,36 mrd kroner. Dette er i tråd med det som ble forespeilet i Kommuneproposisjonen 2009. Her ble det varslet en økning på mellom 3 og 3,5 mrd kroner regnet i 2008-priser.

I budsjettet omtales veksten som 8,4 mrd kroner for de samlede inntektene og 4,7 mrd kroner for de frie inntektene, dvs. vel 1 mrd kroner mer enn omtalt ovenfor. Avviket skyldes at budsjettproposisjonen regner veksten fra de skatteanslagene som ble gitt i revidert budsjett 2008⁷. Skatteanslagene har senere blitt oppjustert med 1 mrd kroner for 2008. Dermed blir

⁷ Dette gjelder det meste av omtalen. Budsjettproposisjonen nevner samtidig at veksten fra anslag på regnskap 2008 blir på hhv. 7,3 mrd. for de samlede og 3,5 mrd. kr for de frie inntektene

veksten regnet fra revidert budsjett tilsvarende sterkere enn veksten regnet fra budsjettproposisjonens anslag for skattenivået i 2008⁸.

Det er ikke bare skatteinntektene som har økt fra revidert budsjett 2008 til det nye anslaget i budsjettproposisjonen. Også kostnadene viser seg nå å øke mer fra 2007 til 2008 enn tidligere antatt. Mens en i revidert budsjett antok at kostnadsveksten fra 2007 til 2008 ble på 4,8 prosent, anslår en nå kostnadsveksten til hele 5,6 prosent. Resultatet er at en antatt vekst i de frie inntektene fra 2007 til 2008 på 0,2 mrd kroner snus til en tilsvarende reduksjon.

Økningen i kostnadsanslaget for 2008 medfører et reelt tap i samlede inntekter på 2,2 mrd kroner, og i frie inntekter på 1,7 mrd kroner, sammenliknet med anslagene i revidert budsjett 2008⁹. Kostnadsveksten er med andre ord markert sterkere enn økningen i skatteinntektene.

Det blir misvisende når departementet regner inntektsveksten fra anslaget i revidert budsjett 2008, mens kostnadsveksten regnes fra et oppdatert 2008-anslag som gir et høyere kostnadsnivå enn antatt i revidert budsjett 2008.

Det beste en kan si om budsjettproposisjonens påstand om at en nå gir en vekst i frie inntekter på nærmere 1 milliard ut over hva en lovet i kommuneproposisjonen, er at dette må anses som en delvis kompensasjon for økt kostnadsvekst. Resultatet er at kommunesektoren kommer ut med et lavere inntektsnivå i 2009 enn hva som ble forespeilet i kommuneproposisjonen.

Økningen i frie inntekter i 2009 beregnet til 3,5 mrd regnet i 2009-priser er korrigert for de fleste oppgaveendringene. Det anslås like fullt at disse midlene skal dekke økte kostnader ved NAV-reformen (70 mill. kroner) samt økte veiledende satser for sosialhjelp på 160 mill. kroner. Fratrullet disse nye kostnadene blir realveksten på 3,27 mrd regnet i 2009-priser. Omregnet til 2008-priser blir realveksten på 3,13 mrd kroner.

For kommunesektoren samlet er veksten i de frie inntektene i budsjettforslaget for 2009 i overkant av 1 ½ mrd kroner sterkere enn behovsveksten for 2009. For de to foregående årene 2007 og 2008, holdt ikke realveksten i frie inntekter følge med behovsveksten.

Behov for en opptrapping av inntektsnivået i kommunesektoren

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anslår behovsveksten i kommunesektoren knyttet til befolkningsendringer til 1,5 mrd kroner for 2009, når en ser bort fra barnehagesektoren¹⁰. En vekst i de frie inntektene på reelt 3,13 mrd kroner regnet i 08-priser blir derfor fortsatt en realvekst ut over behovsveksten. Med regjeringens opplegg vil dermed 2009 bli et bedre år for kommunesektoren enn 2008.

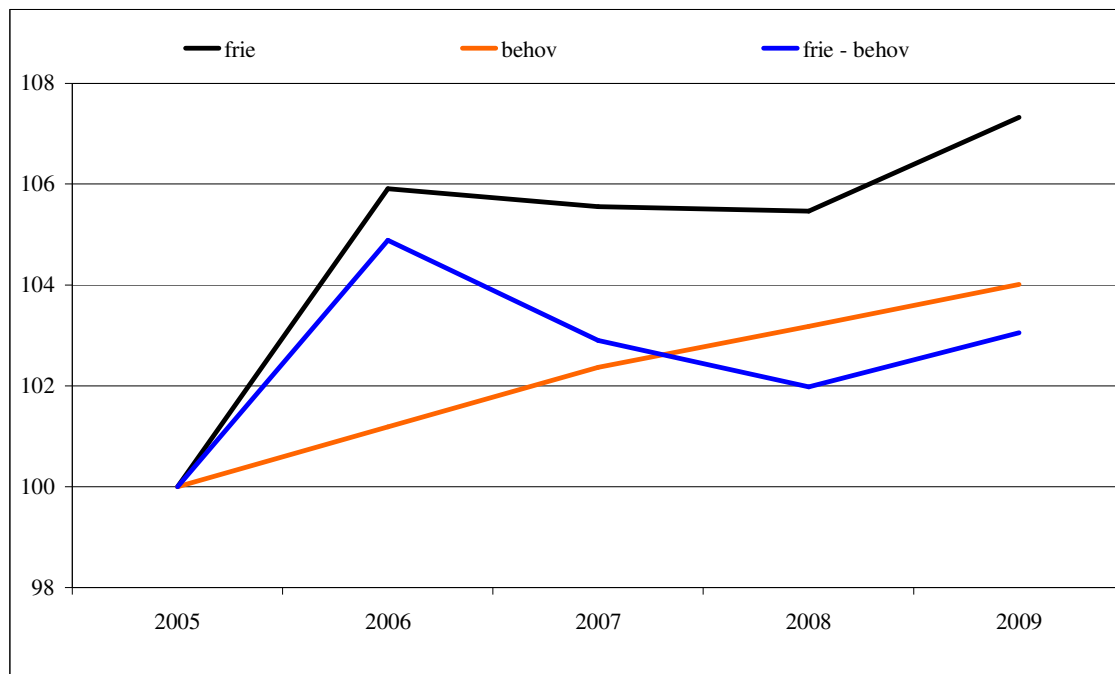
⁸ I behandlingen av revidert budsjett 2008 ga Stortinget 100 mill. kr mer til fylkeskommunene enn foreslått fra Regjeringen. Dette ble ansett som forskudd på 2009-rammen. Dette beløpet er heller ikke medregnet når proposisjonen anslår endringene fra revidert budsjett 2008, men påvirker den faktiske veksten fra 2008 til 2009.

⁹ De samlede inntektene påvirkes dessuten av at anslaget for gebyrinntektene i 2008 har økt med 400 mill. kr siden anslaget i revidert budsjett

¹⁰ TBUs beregninger av 24.06.08 anslår en behovsvekst inkl. barnehager på 1,5 mrd. kr basert på SSBs middelalternativ for befolkningsveksten. De sier samtidig at om befolkningsveksten i 1. kvartal 2008 fortsetter gjennom året tilsier det at en bruker høyalternativet, og da blir behovsveksten på vel 1,9 mrd. kr. I ettertid er tall for 2. kvartal publisert som viser fortsatt høy vekst, 1. halvår har en vekst på nokså nøyaktig lik halvparten av høyalternativets årsvekstanslag. Dermed blir behovsanslaget på 1,94 mrd. kr det realistiske anslag. Av dette står barnehagesektoren for 450 mill. kr, slik at de øvrige tjenestene som primært finansieres av frie inntekter får en behovsvekst på 1,49 mill. kr.

Ser en veksten i 2009 i lys av den senere tids utvikling, hvor en hadde en realnedgang i de frie inntektene både i 2007 og 2008, blir bildet mindre positivt.

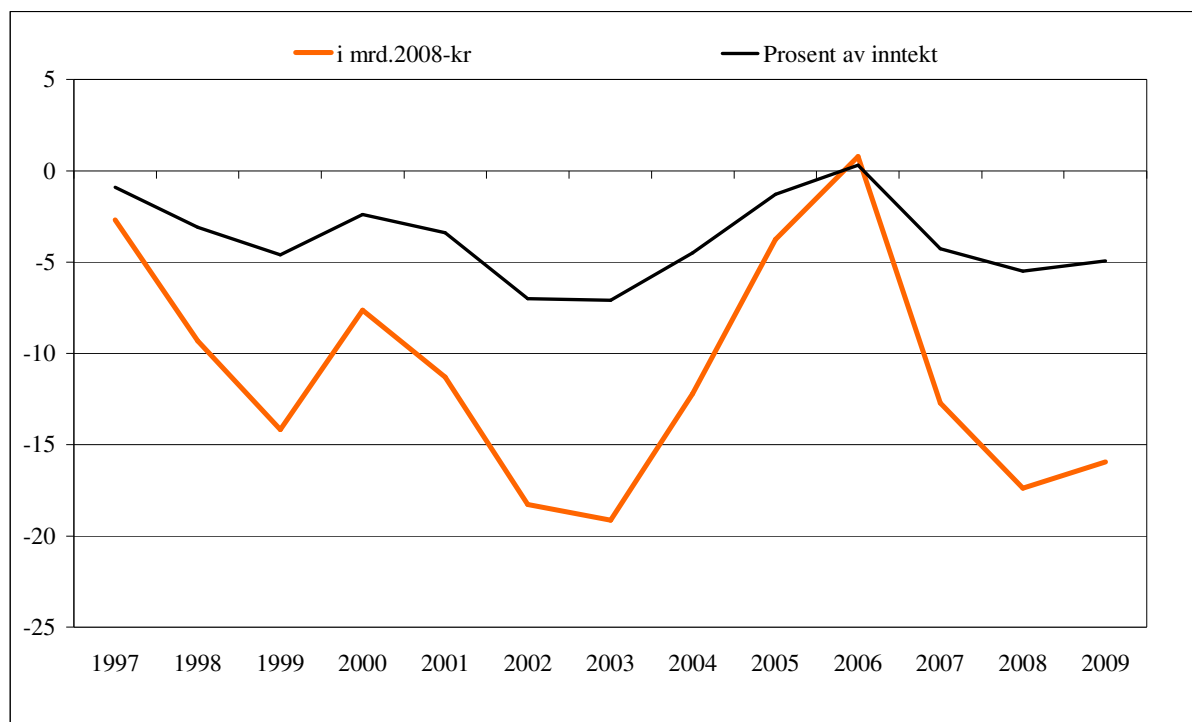
Figur 3: Kommunesektorens frie inntekter korrigert for oppgaveendringer. Faste priser, indeks 2005=100

Kilde: Teknisk beregningsutvalgs rapporter samt budsjettproposisjonene

Den betydelige inntektsveksten som fant sted i 2006 var godt over behovsveksten dette året. Inntektsnedgangen i 2007 og 2008 sammen med fortsatt vekst i behovene medførte at en i 2008 hadde mistet over halvparten av det en vant i 2006. Med en ny vekst i 2009 vil en samlet for de fire årene 2005-2009 havne på en vekst på til sammen rundt 3 prosent ut over behovsveksten. Sett for hele perioden under ett er en såpass svak vekst godt i underkant av de forventningene en fikk fra Soria Moria-erklæringen om en markert opptrapping av kommuneøkonomien. Faktisk er veksten, så vel brutto som netto, noe i underkant av hva den var i årene 2003-2005, som var en periode hvor daværende opposisjon pluss det daværende regjeringens budsjettforslag for kommunesektorens inntekter.

Behovet for en flerårig opptrappingsplan skyldes at kommunesektoren gjennom en lang rekke år er blitt underfinansiert, ved at en ikke har fått tildelt midler i forhold til et økende utgiftsbehov. Fram til 2003 økte kommunesektorens underskudd før lånetransaksjoner vesentlig. De senere årene har underskuddene blitt redusert, fram til 2006 hvor en for første gang på over et tiår kommer på plussiden, se figur 4. Det var på høy tid en fikk snudd den negative trenden. Mye av midlene som ble gitt i årene 2004-2006 har derfor gått med til å styrke balansen, og tilsvarende mindre til å styrke tjenestetilbudet. I Nasjonalbudsjettet antas det nå at kommuneøkonomien igjen vil gå med underskudd i 2007, og enda mer i 2008. Det er effekten av at den lovede opptrappingen ble avlyst nesten med det samme den startet opp.

Figur 4: Kommunesektorens overskudd før lånetransaksjoner 1997-2009

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2009 samt tidligere årganger

Unio er kritisk til at en ikke viderefører veksten i kommuneøkonomien på et mer substansielt nivå. Det var lovet en forpliktende og flerårig opptrappingsplan for å gjenopprette den økonomiske ubalansen i kommunesektoren. Når kommunene nå ser at dette ikke følges opp, er den naturlige reaksjon at en bruker 2009-midlene til nedbetaling av gjeld og til vedlikeholdsutgifter, framfor å øke de løpende driftsbudsjettene. Dette er også fornuftig pengeanvendelse, men det bidrar ikke til å realisere Soria Moria-erklæringens mål om styrket tjenestekvalitet.

I Soria Moria-erklæringen ble det lovet "en forpliktende og flerårig opptrappingsplan" for å rette opp forvitringen i sektoren etter flere års underfinansiering. Vi må konstatere at en slik flerårig plan ikke er blitt etablert. Nivået på de frie inntektene i 2009 er for lave til at en for regjeringens periode samlet sett kommer i nærheten av et markert opptrappingsnivå. Nivået på 2009-budsjettet tar heller ikke høyde for å bidra til en innhenting av det vedlikeholdsgapet som har utviklet seg over tid, og som av KS anslås til rundt 60 mrd kroner over en 5-årsperiode.

Skal en komme noe nærmere en realisering av målene i Soria Moria-erklæringen bør de frie inntektene økes med 2 mrd kroner ut over regjeringens budsjettforslag.

Alvorlig underfinansiering av fylkeskommunene

Tabell 5 viser hvordan realveksten i de frie inntekter fordeles mellom primærkommuner og fylkeskommuner. Tallene er sammenholdt med tall for demografisk behovsvekst (Teknisk beregningsutvalgs rapport, juni 2008).

Tabell 5: Realøkning i utgiftsbehov og frie inntekter korrigert for oppgaveendringer, fra 2008 til 2009. Millioner 2008-kroner. Barnehagesektoren er holdt utenfor behovsanslagene

	Primærkommuner	Fylkeskommuner	Sum
Vekst i frie inntekter	2717	641	3359
Behovsvekst	990	502	1492
Netto inntektsvekst	1727	139	1867

Kilde: Teknisk beregningsutvalgs rapport juni 2008, statsbudsjettet 2009

For 2009 er veksten i fylkeskommunale frie inntekter bare marginalt i overkant av behovsveksten. Dette opplegget legger ikke til rette for en økning i ressursinnsatsen per elev i videregående opplæring. Dette er særlig alvorlig sett på bakgrunn av at fylkeskommunene hadde en relativt kraftig reell nedgang i inntekter etter behovsvekst i 2007 og 2008.

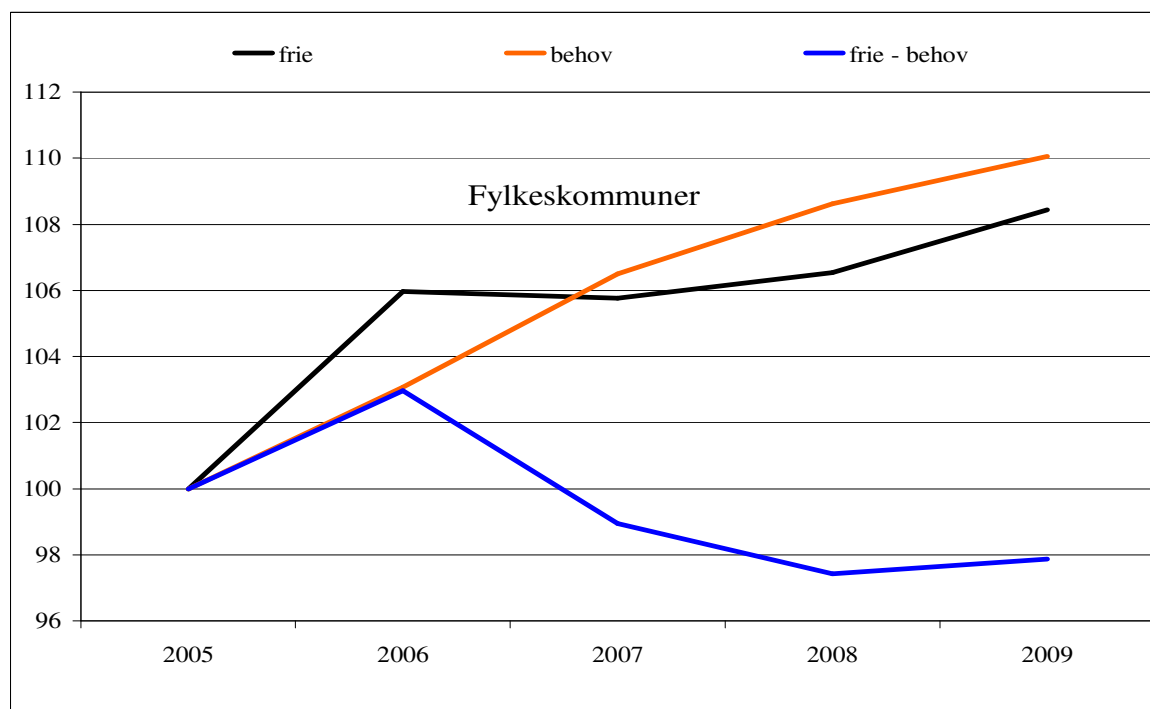
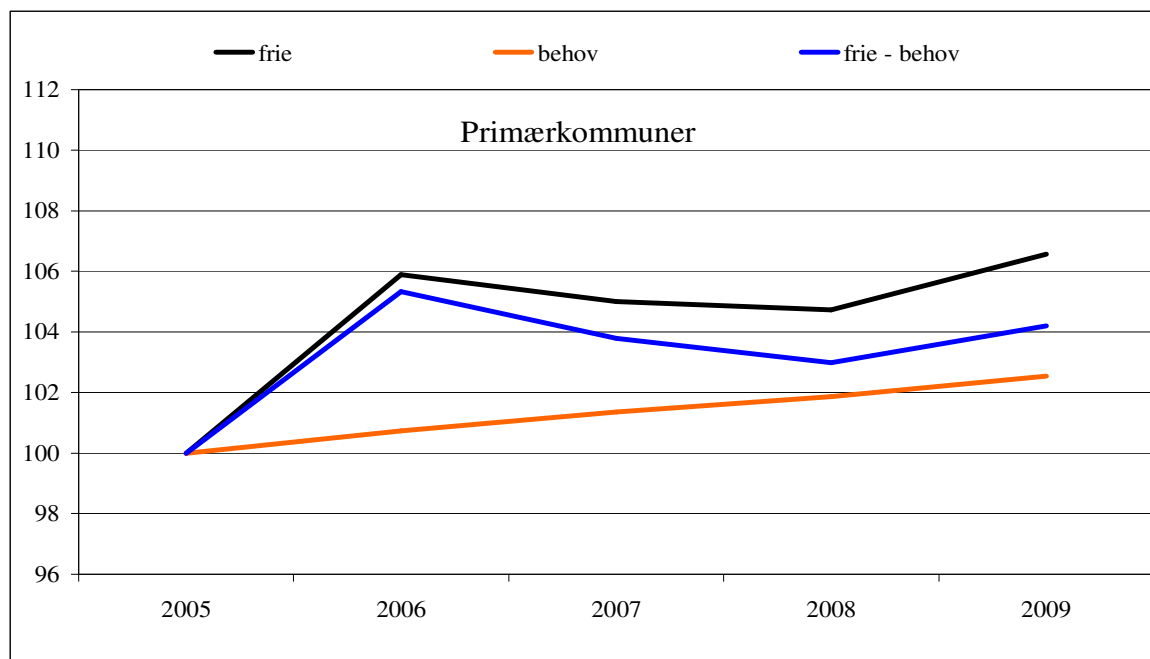
Mens primærkommunene i 2009 vil komme tilbake til 2007-nivået for inntekter korrigert for behovsendringer, vil fylkeskommunene bare få en svært marginal vekst og havne på et nivå godt under situasjonen i 2005. En må helt tilbake til 2003 for å finne et tilsvarende lavt nivå. Ser en på perioden 2005-2008 samlet, har primærkommunene fått en moderat reell vekst mens fylkeskommunene har fått en reduksjon i det behovsjusterte inntektsnivået.

Ulikheten mellom primær- og fylkeskommunenes utvikling skyldes at en ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til at fylkeskommunene må få en større del av inntektsveksten så lenge de har en relativt langt større behovsvekst enn primærkommunene. Fylkeskommunene står for om lag 20 prosent av den samlede kommunesektoren, men har i flere år stått for halvparten av den samlede behovsveksten.

For 2009 lar regjeringen de frie inntektene øke relativt likt for primærkommuner og fylkeskommuner. Dette begrunnes med at teknisk beregningsutvalg nå finner relativ lik behovsvekst i primærkommunene og fylkeskommunene, en endring som skyldes at ungdomskullene avtar. Da har en ikke tatt hensyn til at barnehagesektorens behovsvekst er medregnet i anslaget for primærkommunene. Denne delen av behovsveksten møtes med en vekst i de øremerkede tilskuddene, og belaster ikke de frie inntektene. Trekker en ut barnehagedelen, slik det er gjort i tabell 5 ovenfor samt i alle figurene i dette notatet, ser en at fylkeskommunene fortsatt har en langt sterkere relativ behovsvekst enn primærkommunene.

Samtidig undervurderes behovsveksten i primærkommunene ved at en utelukkende ser på veksten i ungdomskullene 16-18 år. En stor del av ungdommene fortsetter i videregående opplæring også etter 18 år. Antall 19- og 20-åringer er fortsatt i kraftig vekst, og de har rett på videregående opplæring dersom slik opplæring ikke er gjennomført. Tar en hensyn til dette blir behovsveksten klart høyere enn lagt til grunn i teknisk beregningsutvalgs beregninger.

Det er et akutt behov for å øke de frie inntektene til fylkeskommunen. Også i 2009 må fylkeskommunene få en relativt sterkere økning i de frie inntektene, siden behovsveksten her er sterkere enn hos primærkommunene. En vesentlig del av den økningen på 2 mrd kroner som Unio krever i kommunerammen bør derfor tilfalle fylkeskommunene.

Figur 5. Frie inntekter korrigert for oppgaveendringer. Faste priser, indeks 2005 = 100

Kilde: Teknisk beregningsutvalgs rapporter samt budsjettproposisjonene

Skolebygg

For perioden 2002 til 2009 ble det etablert en ordning med rentestøtte for skolebygg innen en tilsagnsramme på 15 mrd kroner. Dette var en viktig og populær ordning som medførte at tilsagnsrammen ble brukt opp allerede i 2007, vel 2 år før perioden utløp. Det var sterkt å

beklage at regjeringen ikke var villig til å forlenge ordningen ved å gi ny tilsagnsramme for 2008. Desto mer positivt er det at ordningen nå gjeninnføres fra 2009.

Det gis nå en ny tiltaksperiode, med en ramme på 15 mrd kroner over 8 år, 2009–2016. Tilsagnsrammen per år blir dermed lavere enn i forrige periode hvor samme beløp ble tildelt over snaut 6 år. I tillegg kommer at realverdien av 15 milliarder er vesentlig lavere nå enn i 2002. For 2009 er det satt et tak på 2 milliarder i tilsagn.

Unio foreslår i sin tiltakspakke for norsk økonomi at lånerammen dobles til 30 mrd kroner og at ordningen utvides til også å omfatte andre kommunale bygg. Lånerammen for 2009 bør settes til 5 mrd kroner. Et slikt tiltak ville være et effektivt virkemiddel mot effektene av konjunkturedgangen og finanskrisa som nå skaper ledig kapasitet i bygg- og anleggsbransjen.

Barnehager

Unio er tilfreds med at Regjeringen fortsatt legger opp til en høy utbyggingstakt, med sikte på å oppnå full barnehagedekning. Unio har forståelse for at det kan ta tid å oppfylle dette målet så lenge etterspørselen stiger. At flere enn tidligere antatt ønsker barnehageplass er en positiv utvikling, som medfører at en høyere andel av barn vil gå i barnehage. Dette er viktigere enn en ensidig fokusering på de til enhver tid eksisterende ventelistene.

Regjeringen legger til grunn en kapasitetsvekst på 2.000 heldagsplasser i 2008. Tar vi hensyn til at en del barn vil gå over fra deltids- til heltidsopphold, vil dette gi plass til 1.000 nye barn i barnehage neste år. Det forventes en etterspørselseffekt av at dagens makspris videreføres på samme nominelle nivå. En antar at utbyggingen vil være tilstrekkelig til å absorbere denne økningen i tillegg til å betjene dagens ventelister. I tillegg kommer en etterspørselsvekst knyttet til at det blir stadig mer ”normalt” at barn går i barnehage, og en større andel vil derfor søke om plass også uavhengig av prisreduksjoner.

Når tilnærmingen til makspris II nå skal skje ved at dagens nivå holdes nominelt fast fra år til år, vil en hele tiden få en økende etterspørsel, helt fram til makspris II forventes å nås i 2012. Det virker derfor ikke helt betryggende at en lanserer innlemming av de øremerkede tilskuddene i inntektssystemet allerede i 2011. Da vil en ikke ha uttømt den forventede etterspørselsveksten. Det har vært en forutsetning fra regjeringens side at en slik innlemming må avvende at full dekning er oppnådd, og også KS har krevd at staten må fullfinansiere en utbygging av tilbudet helt fram til en slik dekning er en realitet. Dette er også Unios syn, det kan ikke aksepteres å overføre barnehagetilskuddene før etterspørselen har stabilisert seg i etterkant av at makspris II er realisert.

Unio har tidligere uttrykt tilfredshet med at regjeringen har varslet inndragning av skjønnsmidler når forutsetningene ikke er oppfylt. Det er et klart varsko at i 49 av 60 undersøkte kommuner var skjønnsstilskuddet blitt anvendt på annen måte enn forutsatt. Dette synliggjør at det må etableres et grundig regelverk og kontrollsystem for kommunenes håndtering av midler til egne og ikke-kommunale barnehager i forkant av en innføring av tilskuddene i inntektssystemet. Forslaget fra regjeringen i Ot.prp. nr.57 (2007-2008) om finansiering av ikke-kommunale barnehager tilfredsstiller ikke de krav en må stille til et slikt regelverk. Det er helt avgjørende at en i Stortinget endrer dette lovforslaget slik at staten får en klar hjemmel til å gi forskrifter på dette området.

Det er et gjennomgående inntrykk at det sterke fokuset på utbyggingstempoet har fortrent kvalitetsaspektet, og dermed målet om å gjøre barnehagene til en reelt integrert del av utdanningsløpet. Budsjettdokumentene varsler en dreining fra kvantitet til kvalitet, noe som avgjort er positivt, men de foreslåtte tiltakene virker for beskjedne til å medføre en reell kursendring på dette området. Kompetanseutviklingsmidlene befinner seg fortsatt på et svært lavt nivå.

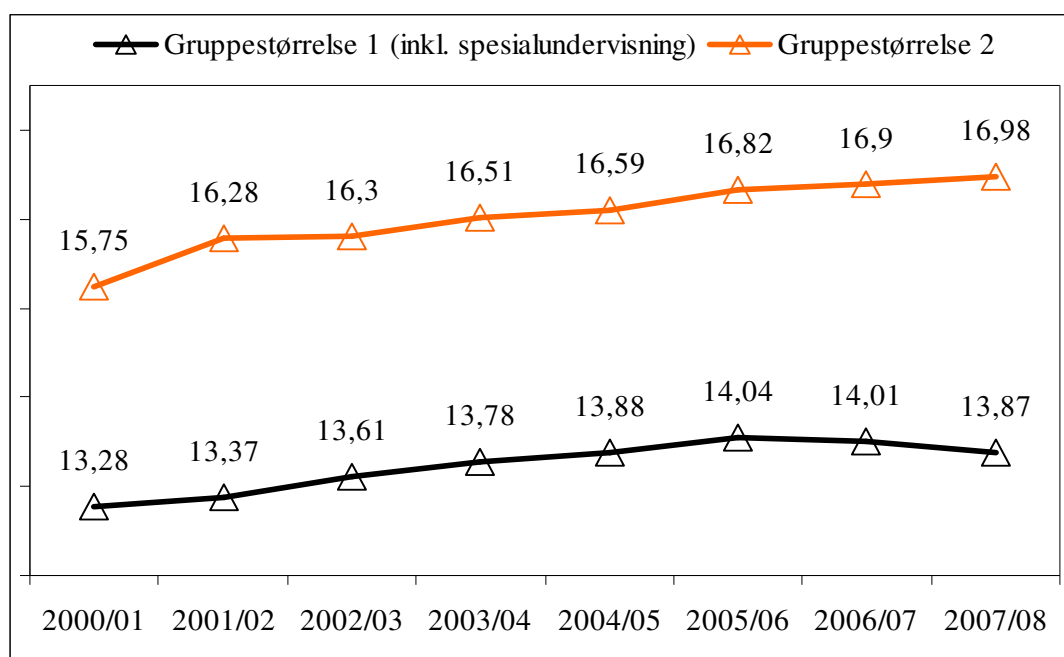
Unio er kritisk til det at ikke foreslås kraftigere tiltak for å bedre rekrutteringen av førskolelærere. Dagens situasjon med sterk økning i dispensasjoner fra kvalifikasjonskrav, er ikke tilfredsstillende. Det er positivt at en vil etablere 150 nye studieplasser og i tillegg 150 plasser til ettårig videreutdanning i barnehagepedagogikk. Det vil like fullt være behov for ytterligere tiltak, bl.a. for å rekruttere kvalifisert personale som nå jobber i andre sektorer.

Grunnskole og videregående opplæring

Grunnskolen

Antall undervisningsårsverk i kommunale og interkommunale grunnskoler har blitt redusert med 570 fra forrige til inneværende skoleår. Samtidig har omfanget av spesialundervisning og særskilt språkopplæring vært økende. Resultatet er at lærertettheten øker samlet sett (reduert gruppestørrelse 1), men svekkes i ordinær undervisning (økt gruppestørrelse 2).

Figur 6: Gjennomsnittlig gruppestørrelse i kommunale grunnskoler

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Gruppestørrelse 1: all undervisning. Gruppestørrelse 2: ordinær undervisning, dvs. eks. spesialundervisning og særskilt språkundervisning.

Den ordinære undervisningen omfatter 96 prosent av elevtimene. Så lenge kommunene ikke vil bruke mer av sine inntekter til å bedre undervisningstilbudet, vil regjeringserklæringens mål om økt lærertetthet ikke la seg realisere.

I en undersøkelse fra NorgesBarometeret i desember 2007, som i hovedsak fikk samme svarfordeling som den senere budsjettundersøkelsen fra KS der spørsmålene var analoge, ble kommunene spurt om ”tallet på lærerstillinger i 2008” vil øke, minke eller være uforandret¹¹. 14,4 prosent av kommunene vil øke, 46,1 prosent av kommunene vil ha uendret, og 38,7 prosent vil redusere antall lærere.

De 14,4 prosent av kommunene som svarte at de ville øke lærerinnsatsen, ble bedt om å fortelle grunnen til dette. Svarene fordelte seg slik, i prosent:

Timetallsøkningen	87,2
Mindre grupper/klasser	15,4
Styrke opplæringstilbudet	33,3
Annet	15,4

Det er timetallsøkningen som er den udelt viktigste forklaringen på at så ”mange” som 14,4 prosent øker antall lærere. Det indikerer at de aller fleste kommunene kutter ned på undervisningstilbudet, selv om kommunene kompenseres for timetallsøkningen via rammetilskuddet. Lærertettheten er noe kommunene ikke viser interesse for verken å styrke eller å opprettholde.

Løsningen må etter vår mening være tosidig. Dels er det nødvendig å vende tilbake til den lovede flerårige inntektsopptrappingen. I tillegg er det nødvendig at staten legger klare føringer på kommunene. Det må innskjerpes at målsettingen om økt lærertetthet står ved lag. Det er videre behov for skjerpert tilsyn med kommunene for å sikre at opplæringslovens krav til forsvarlighet etterleves.

Det er flere gode tiltak i budsjettet som skal finansieres over rammetilskuddet. Det gjelder timetallsveksten fra høsten 2008 som skal helårsfinansieres i 2009, forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk på 1.-4. trinn fra høsten 2009, og to timer til fysisk aktivitet på barnetrinnet fra samme høst. Dersom dette ikke følges opp med mer konkrete styringstiltak, er vi redd for at disse rammemidlene ikke blir brukt etter sitt formål, og at tiltakene blir realisert ved svekket lærerinnsats i den øvrige undervisningen. Dette vil i så fall være analogt med erfaringen fra inneværende høst hvor timetallsøkningen i de fleste kommunene finansieres ved redusert lærertetthet per undervisningstime i den øvrige undervisningen.

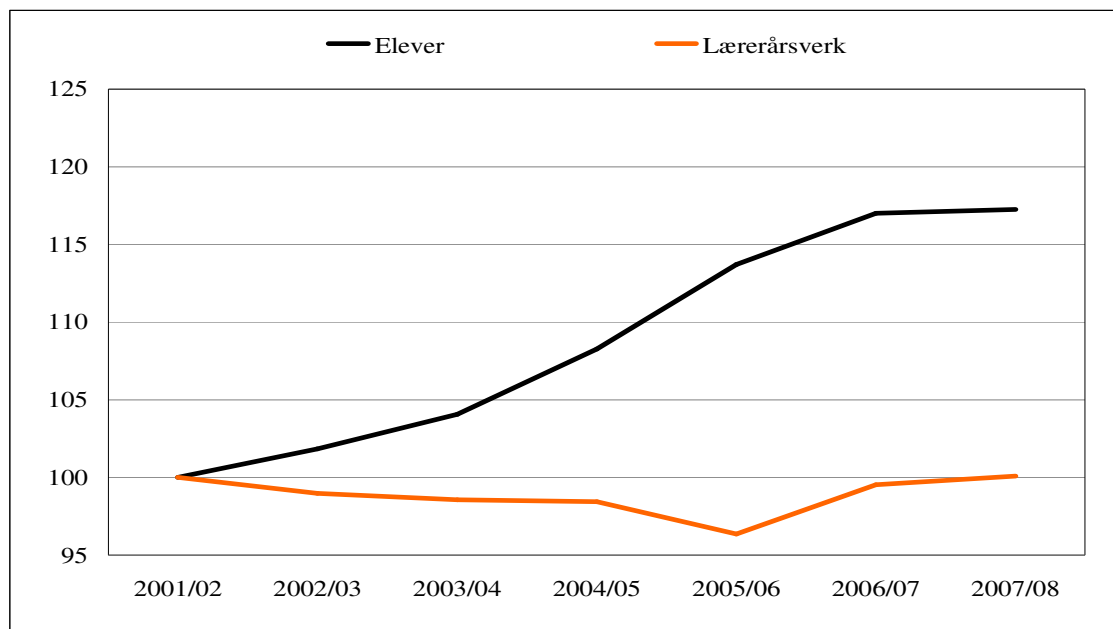
Videregående opplæring

Videregående opplæring står for 2/3 av bruken av fylkeskommunenes frie inntekter. Helt fram til skoleåret 2005-06 hadde fylkeskommunal videregående opplæring en nedgang i lærerårsverk samtidig som en hadde kraftig elevtallsvekst. Denne nedgangen er de senere årene snudd til en svak økning, selv om dette ikke er tilstrekkelig til å øke lærertettheten. Merk her at elevtallsstatistikken de to siste årene er preget av en stadig svakere innrapportering av elever i fylkeskommunal voksenopplæring. Det gjør at faktisk elevtallsvekst er større enn hva tallene viser for de to siste årene.

¹¹ NorgesBarometeret nr. 5/2007. KS-undersøkelsen hadde ingen spørsmål om årsverksutviklingen i skolesektoren

Underfinansieringen i 2007 og 2008 og svak inntektsvekst i 2009 vil etter all sannsynlighet medføre fortsatt svekket lærertetthet i videregående opplæring. Dette er et klart løftebrudd i forhold til Soria Moria-erklæringen.

Figur 7: Lærerårsverk og elevtall fylkeskommunale videregående skoler

Kilde: Kostra. Pedagogiske ledere er inkludert i tallene for lærerårsverk. Årsverkstallet for 2005/06 er undervurdert pga. sviktende tilbakeregningsmuligheter ved omlegging av statistikken. Dette gir en overdreven nedgang fra året før og en tilsvarende overdreven vekst året etter.

Tilsynsrapportene fra fylkesmennene viser en gjennomgående tendens til at elevene ikke får det undervisningstilbudet de har krav på etter opplæringsloven. Fylkeskommunene viser ingen interesse i å etablere systemer som skal sikre elevenes rettigheter. Det virker som en gjennomført politikk at fylkeskommunene gir skolene et for trangt budsjett, og deretter lar det være skoleleders eget ansvar at dette ikke lar seg kombinere med opplæringslovens krav. Her er det et klart behov for mer effektive tiltak som sikrer lovverkets standardkrav.

Innføringen av gratis læremidler i videregående opplæring viste seg overraskende nok å bli en ettårig bevilgning. For 2007 fikk en midler til å innføre ordningen for vg2 fra høstsemesteret. For 2008/09 skal ordningen gjelde både for vg2 og for vg3. Det ble gitt midler til dette i 2008-budsjettet, samtidig som en trakk ut midlene for vg1. For 2009 gis det midler til læremidler for vg1, samtidig som en trekker inn midlene for vg3.

Det ble forutsatt da reformen ble lansert at staten skulle gi fylkeskommunene midler til å finansiere denne reformen. Det er nå ingen poster i budsjettet som ivaretar den stabile utgiftsveksten som gratis læremidler innebærer. Det medfører at den varige utgiftsøkningen som reformen medfører må dekkes av fylkeskommunene, med svekket ressursinnsats for opplæringen forøvrig som en påregnelig effekt. Det blir med andre ord elevene som må betale for reformen i siste instans, i form av redusert undervisningskvalitet.

Det burde være en naturlig oppgave for Stortinget å sørge for at staten på permanent basis dekker de kostnadene innføringen av gratis læremidler medfører for fylkeskommunene.

Lærer- og førskolelærerutdanningen

Det bevilges 100 millioner til ulike tiltak innenfor lærerutdanningene. Dette er en økning fra 44 millioner i inneværende år, og innebærer blant annet at det er avsatt midler til oppfølging av lærerutdanningsmeldingen som kommer ved årsskiftet 2008–2009. Samtidig foreslås opprettet 180 nye studieplasser innen praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Dette er positive tiltak, som (gitt en bevisst innretning) kan bidra til å etablere det tilbudet som flere av kvalitetstiltakene i grunnskolen og i videregående opplæring vil måtte basere seg på.

For å øke antallet pedagoger i barnehagene etableres 150 nye studieplasser i førskolelærerutdanningen og 150 studieplasser i ettårig videreutdanning i barnehagepedagogikk på deltid for andre pedagoggrupper. Arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning for assistenter foreslås utvidet med 7,5 mill. kroner. Dette er en nødvendig og positiv oppfølging av inneværende års budsjett hvor det ble bevilget midler til 125 nye plasser. Behovet er likevel langt større med tanke på å rekruttere nok kompetent personale til barnehagene.

Helse- og omsorgstjenesten

Helse- og omsorgstjenesten er underdimensjonert, både økonomisk og kompetansemessig. Det er et gap mellom på den ene siden antall behandlede pasienter på sykehusene og sykehusenes raske utskrivningspraksis, og på den annen side helse- og omsorgstjenestens muligheter til å følge opp påbegynt behandling og å gi mange mennesker mulighet til å mestre hverdagen med alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse. Pasienter som ønsker å dø hjemme blir værende i sykehus på grunn av kompetansemangel i hjemmebaserte tjenester. Liggetiden i sykehusene er redusert, og stadig flere pasienter får dagbehandling, ofte med behov for behandling i kommunehelsetjenesten og oppfølging av familie eller hjemmesykepleien i etterkant.

I tillegg skal kommunene gi et tilbud til flere yngre med funksjonshemming, flere brukere med psykiske lidelser og/eller rusavhengighet og ikke minst en økende eldrebefolkning. Det har lenge vært en ønsket politikk at befolkningen skal bo i eget hjem og få tilpassede tjenester der.

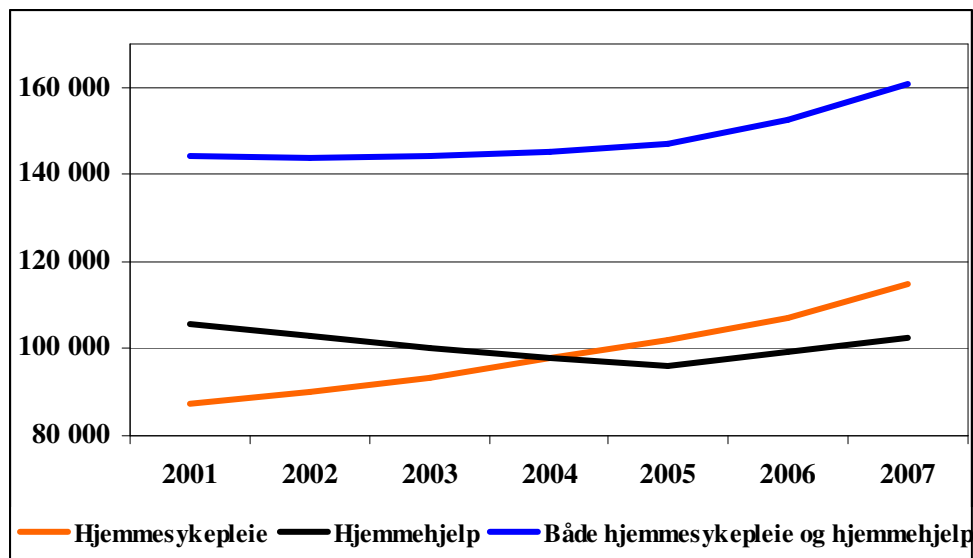
Fire av fem brukere i helse- og omsorgstjenesten bor i eget hjem. 70 prosent får hjemmesykepleie. Antallet under 67 år har økt med over 90 prosent de siste årene. Tall fra IPLOS-registret viser at yngre tjenestemottakene blir tildelt mer hjelp. Forskjellen er størst for mottakere med de største behovene, der den yngste aldersgruppen blir tildelt om lag fire ganger så mange timer i uka som de eldste aldersgruppene. Mens de dårligste eldre får tilbud om plass i institusjon, møtes behovene til de yngre med omfattende innsats fra hjemmetjenesten. Listen for å få hjelp er stadig høyere. Det innebærer at de som får vedtak etter Kommunehelsetjenesteloven har et stort hjelpebehov. Samtidig som antallet brukere øker og de individuelle rettighetene styrkes, er det lite strukturert arbeid i kommunene for å sikre at de ansatte har kompetanse til å møte morgendagens utfordringer.

I første halvdel av 2006 arbeidet det for første gang flere ansatte i hjemmetjenesten enn i sykehjemmene. Det er store forskjeller på hvor godt kommunene lykkes i å etablere og drive hjemmesykepleien. De store byene har høyest andel ufaglærte og de største utfordringene med å tilby helse- og omsorgstjenester til overflyttingsklare pasienter i sykehusene. Andelen høyskoleutdannede med spesialutdanning er svært lav. For å imøtekomme utfordringene

knyttet til bedre samhandling, et økt antall demente og en styrking av psykisk helsetjeneste er det nødvendig med en vesentlig styrking av kompetansen.

En velfungerende hjemmetjeneste er avgjørende for en effektiv helsetjeneste og nøkkelen til å avgrense behovet for mer ressurskrevende plasser på institusjon.

Figur 8: Brukere av hjemmesykepleie og hjemmehjelp 2001-2007

Kilde: KS/SSB

I 2007 var det 115.000 pasienter med vedtak om helsetjenester i hjemmet. Brukertilfredsheten er høy hos de som kan bo hjemme og trene seg opp i kjente omgivelser. Vi vet at det er færre pasienter som får infeksjoner etter operasjoner når de kommer raskt hjem, og at rehabiliteringen går raskere og er bedre tilpasset den enkeltes behov når den gjennomføres i hjemmet. Men det er behov for mer forskning for å sikre tverrfaglig og kunnskapsbasert helsehjelp i hjemmet.

Unio krever en styrking av kompetansen i kommunenes helse- og omsorgstjeneste slik at befolkningen kan få gode og trygge helsetjenester og for å unngå unødige innleggelse i sykehus. Det må iverksettes mer forskning som omhandler hele pasientforløpet.

Antallet beboere i sykehjem har vært stabil de siste 10 årene. Sykehjemmene har en annen profil i dag enn på 1990-tallet. 75 prosent av plassene er tildelt demente pasienter som i tillegg ofte har 5-7 andre sykdommer. De øvrige plassene brukes til korttidsopphold. Dagens sykehjemspasienter var gårdagens pasienter på medisinsk avdeling i sykehusene. Det er et stort behov for tverrfaglig kompetanse og helsepersonell med videreutdanning innen geriatri, kreft og psykiatri. Høyskoleutdannede er en viktig gruppe i veiledning av øvrig personell. Sykehjemsdekningen er redusert i perioden 1997–2008. I Omsorgsplan 2015 er målsettingen 12.000 nye omsorgsplasser i perioden 2008-2015. I Statsbudsjettet for 2009 foreslås det bare tilsagn til 1.000 nye omsorgsplasser. For å nå regjeringens målsetting mener Unio at innsatsen burde vært styrket med ytterligere 1.000 plasser for å sikre at kommunene har en 25 prosent dekningsgrad på omsorgsplasser for befolkningen over 80 år.

Forebyggende helsearbeid er et nedprioritert område i kommunehelsetjenesten for alle aldersgrupper, til tross for at dette er god samfunnsøkonomi. Beregninger viser blant annet at det koster nær dobbelt så mye å behandle et fall hos eldre som å forebygge dette. I tillegg til kostnadene for samfunnet, har fall en minst like stor utgiftspost målt i livskvalitet. Utgifter til akuttmedisinsk behandling av skader relatert til fallulykker blant eldre i Norge ble i 1999 beregnet til et sted mellom 700 millioner kroner og 1 milliard kroner årlig. Da er sykehjemsplasser og rehabilitering ikke inkludert.

Det er behov for at helsetjenestene i større grad også prioriterer forebyggende tiltak for å sikre at flest mulig kan bo lenge i hjemmet. Fram til år 2050 vil gruppen eldre over 80 år øke markant, og fallskader vil etter alt å dømme bli et voksende folkehelseproblem. Det er lite som tyder på at regjeringen har satsset sterkere på sykdomsforebyggende arbeid slik det er beskrevet i Soria Moria-erklæringen. En satsing krever et økt fokus på dette innen helsetjenesten og tilstrekkelige ressurser til også å kunne arbeide forebyggende.

Helsetasjions- og skolehelsetjenesten

Helsetasjions- og skolehelsetjenesten spiller en nøkkelrolle i et effektivt helsefremmende og forebyggende helsearbeid. Dette lavterskeltilbudet tilbyr tjenester til gravide, foreldre, barn og unge fra fødsel til 20 år. Tjenesten skal fremme god fysisk og psykisk helse gjennom å forebygge sykdom, skade og rusmiddelmisbruk.

Erfaringer viser at helsetasjions- og skolehelsetjenesten i enkelte kommuner i liten grad har vært et prioritert område, noe som har medført geografiske forskjeller i tilbudet. Det har blant annet vært en jevn nedgang i årsverk i fysioterapitjenesten. Skolehelsetjenestens styrke som en tverrfaglig tjeneste svekkes dermed. Helsetasjions- og skolehelsetjenesten er helt sentrale i målsettingen i St. melding 20 (2006-07) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller.

Unio krever at helsetasjions- og skolehelsetjenesten styrkes, gjennom for eksempel standarder eller normer for tilgjengelighet, for å sikre et tilstrekkelig og likt tilbud over hele landet.

Det er positivt at det legges mer vekt på økt fysisk aktivitet blant elever på barnetrinnet. Dette må komme alle barn til gode. Skolehelsetjenestens rolle i tilrettelegging av aktivitet, slik at den er tilpasset ulike elevgrupper, er viktig i denne sammenheng. For å lykkes med å utjevne sosiale helseforskjeller er det derfor vesentlig at skolehelsetjenesten både styrkes og inkluderes i skolens arbeid for å få alle barn mer fysisk aktive.

Det er bebudet en Stortingsmelding vedrørende Helhetlig plan for svangerskaps-, -fødsels- og barselomsorg innen utgangen av 2008. En helhetlig plan vil være et viktig målstyringsdokument for å oppnå forutsigbare og trygge tilbud for mor og barn uavhengig av bosted. For å ha mulighet til å nå målet om tilgjengelighet og nasjonal standard på dette tilbudet, må regjeringen legge fram en kostnadsberegning som grunnlag for realisering av planen.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2009 savnes en tydelig og helhetlig satsing på helsetasjions- og skolehelsetjenesten. Regjeringen må ta høyde for målgruppens størrelse, 1,2 millioner barn og unge og deres familier, økningen i pålagte oppgaver og utfordringene i et endret helse- og oppvekstbilde. Unio kan ikke se at dette er tilstrekkelig ivarettatt i budsjettforslaget for 2009.

Prioriterte satsingsområder: Samhandling

I Helsetilsynets tilsynsmelding for 2007 ble det påpekt at manglende kontinuitet og samhandling er en av de største truslene mot pasientsikkerhet og kvalitet i helsetjenesten, og at det må etableres systemer som kan motvirke dette. Det innebærer bedre organisering, klargjøring og fordeling av ansvar og bedre informasjonsflyt.

I forslaget til statsbudsjettet for 2009 er det lagt inn totalt sett 95 millioner kroner til samhandlingstiltak, men dette er ikke friske midler. De nevnte midlene er i realiteten en omdisponering av midler innenfor spesialisthelsetjenestens eksisterende inntektsramme. Inndekningen av økte lønnskostnader og pensjoner vil ta det meste av økningen i budsjettene til helseforetakene, og det vil bli lite igjen til å ivareta målet om bedre samhandling og økt pasientbehandling. Når det gjelder kommunehelsetjenesten, er det ikke øremerket eller avsatt noen midler til samhandlingstiltak. Sykehus og kommuner må være likeverdige samhandlingspartnere, og kommunal sektor må ha like stor oppmerksomhet som spesialisthelsetjenesten når det gjelder finansiering på dette området.

Prioriterte satsingsområder: Habilitering og rehabilitering

Det er bred enighet om at rehabilitering er viktig. Likevel har vi de siste årene sett at flere kommuner har bygd ned og fragmentert habiliterings- og rehabiliteringstilbudet. Spesialisthelsetjenesten på sin side korter ned liggetiden og reduserer egen rehabiliteringsinnsats og antall plasser på rehabiliteringsinstitusjoner. Det har dermed blitt store variasjoner i tilbudet både når det gjelder kvalitet og tilgjengelighet generelt.

For å nå regjeringens mål om både høyere kvalitet og større kapasitet er det behov for et løft for funksjonsfremmende tiltak og rehabilitering. Generelle overføringer til helseforetak og kommuner benyttes erfaringsmessig i liten grad til å styrke et helhetlig rehabiliteringstilbud. Unio mener derfor tilstrekkelig kapasitet og ressurser i primærhelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten, samt kvalitet i habiliterings- og rehabiliteringsarbeidet, må sikres gjennom å:

- gi tydelige føringer/krav om at habilitering og rehabilitering skal prioriteres og skjermes fra annen helse- og omsorgstjeneste
- etablere finansieringsordninger som stimulerer til fokus på god rehabilitering i spesialisthelsetjenesten, rehabiliteringsinstitusjonene og i kommunene
- etablere faglige minimumskrav, samt tiltrekkelig og adekvat kompetansesammensetning i helse- og velferdstjenestene
- vurdere behovet for en sterkere rettighetsfesting av rehabilitering
- styrke forskingen
- øke utdanningskapasitet for grupper med rehabiliteringskompetanse (bl.a. ergoterapeuter)
- øke satsing på etter- og videreutdanning og finansiering av praksisplaner ved disse utdanningene
- tydeliggjøre nødvendigheten av økt samhandling både innad i sykehusene og mellom tjenestenivåene

Unio mener det er positivt at regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget til habilitering og rehabilitering gjennom flere kunnskapsoppsummeringer. Disse må følges opp gjennom Kunnskapsløftet 2015 som skal sikre gode kommunale helsetjenester blant annet gjennom større faglig bredde. Regjeringen understreker at kommunenes lovpålagte oppgaver skal

følges opp for å ivareta helheten i tjenesteytingen. Denne oppfølgingen er viktig i arbeidet med å sikre bred kompetanse i kommunene og et likeverdig tilbud uavhengig av bosted.

Unio mener midlene til rehabilitering må styres på en annen måte enn bare gjennom generelle overføringer. Unio ser med bekymring på mangelfull omtale av rehabilitering til andre brukergrupper enn rusfeltet i statsbudsjettet. Med Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering viste regjeringen vilje til et helhetlig og styrket politisk grep på rehabilitering. Unio beklager at statsbudsjettet ikke gjenspeiler dette.

Unio ber Stortinget vurdere om deler av en helt nødvendig økning i bevilgningene til rehabilitering må gis som stimuleringsmidler som oppfyller gitte forutsetninger knyttet til kapasitetsøkning og kvalitetsheving.

Prioriterte satsingsområder: Psykisk helsevern og rusmiddelavhengighet

Tilgjengelighet og kompetanse på dette området må fortsatt styrkes. Unio støtter derfor regjeringens fokus på og prioritering av områdene psykisk helse og rus. Dette for å sikre at tjenester til mennesker som berøres av psykisk helsesvikt og rus ikke blir en salderingspost i kommunebudsjetter i etterkant av opptrappingsplanene.

Unio er enig med regjeringen om at det er store utfordringer knyttet til samhandling og kontinuitet i tjenestetilbudet til denne gruppen. Mange pasienter opplever behandlingsavbrudd og manglende koordinering mellom sykehus og kommunehelsetjeneste. Pasientene med psykisk helsesvikt og/eller rusproblematikk har ofte sammensatte lidelser og trenger langvarige og koordinerte tjenester. Dette krever en særskilt samhandlingskompetanse og evne til kontinuitet i arbeidet over flere år. Psykiske lidelser er svært ofte medvirkende årsak til muskel-/skjelettlidelser. Dette sees i for liten grad i sammenheng med annen behandling. For å sikre det fremtidige tjenestetilbudet innenfor psykisk helsearbeid og rus er det derfor helt nødvendig å sikre rekruttering av kompetent fagpersonale og helhetlig koordinering av tjenestene.

Til tross for et styrket behandlingstilbud i løpet av opptrappingsperioden er gjennomsnittlig ventetid for barn og unge uendret siste år, mens den har økt noe for de voksne. Dette viser at det fremdeles er behov for en fortsatt styrking og utvikling av tjenestekområdene.

Unio mener at det forebyggende arbeidet innenfor skolehelsetjenesten må utvikles og kvalitetssikres i alle kommuner. Kapasiteten i skolehelsetjenesten er ikke godt nok utbygd mange steder, spesielt gjelder dette innenfor den videregående skole. For de unge som sliter med psykisk helsesvikt er det viktig med lett tilgjengelige helsetjenester. Skolehelsetjenesten med helsesøsterkompetanse er unik denne sammenheng. En god skolehelsetjeneste kan nå alle.

Ett annet område som må gis særskilt oppmerksomhet er økende antall eldre med psykisk helsesvikt. Samtidig er antallet eldre i psykisk helsevern redusert. I følge Sintef Helse har antall pasienter over 60 sunket markert i perioden 1989-2007. Denne nedgangen i antall eldre pasienter sees i sammenheng med blant annet overføring av langtidspasienter til kommunene. Flere rapporter tyder på at eldre er underrepresentert i psykisk helsevern, og det er grunn til å spørre om eldre får et tilstrekkelig behandlingstilbud.

Mangel på et riktig dimensjonert og differensiert behandlingstilbud kommer særlig til uttrykk innenfor rusfeltet. Unio mener det derfor er et skritt i riktig retning at Opptrappingsplan for

rusfeltet styrkes i forslag til statsbudsjett. Det er spesielt viktig at det settes av øremerkede midler til en nasjonal styrking av spesialiserte tjenester innen akuttberedskap for avgiftning, tiltak for barn og unge og særtiltak for mennesker med alvorlig rusmisbruk og psykisk helsesvikt. De kommunale tjenester bør styrkes gjennom et differensiert og tilpasset boligtilbud, etterverntiltak i form av sysselsetting (med avlønning) og et døgnbasert lavterskel omsorgstiltak i de større byene.

Prioriterte satsingsområder: Pasientsikkerhet og kvalitet

Unio er opptatt av at de helsepolitiske mål og satsingsområder i Nasjonal helseplan (2007-2010) følges opp med forpliktende aktiviteter og tiltak. I budsjettforslaget 2009 vies pasientsikkerhet og kvalitet mye oppmerksomhet i omtalen av særskilte tema, men er kun konkretisert i omdisponeringen av 32 millioner kroner for styrking av nasjonale medisinske kvalitetsregistre. Utover dette er det få forslag til konkrete tiltak, og store områder innen kvalitetsarbeidet i helsetjenesten er viet lite oppmerksomhet. Det er viktig at man i jakten på dokumentasjon har en bred tilnærming, slik at viktige kvalitetsdimensjoner får relevant oppmerksomhet.

Kunnskapssenterets arbeid innen pasientsikkerhetsfeltet bør forsterkes i form av ytterligere bevilgninger. Det er store gevinster å hente ved å styrke arbeidet med konkrete tiltak og styrket kultur for pasientsikkerhet i sykehusene (10 prosent av alle pasienter opplever uheldige hendelser, hvorav 50 prosent kan forebygges), men det vil trolig være tilsvarende gevinster å hente i øvrige deler av helsetjenesten (tap av liv, livskvalitet, personellslitasje, samfunnsøkonomisk). Unio mener at bevilgningen til Kunnskapssenteret bør økes med 10 mill kroner for å styrke arbeidet med pasientsikkerhet.

Indikatorer og rapporter i helsetjenesten knyttes ofte til økonomiske resultatmål, overordnet styring og fritt sykehusvalg. Det er viktig at myndighetene nå vil øke satsingen på kvalitetsindikatorer knyttet til pasientresultater. Resultater i helsetjenesten skapes gjennom samordnet innsats ved korte eller lengre pasientforløp. Arbeidet med kvalitetsindikatorer må reflektere dette.

Prioriterte satsingsområder: IKT som verktøy for samhandling

Manglende informasjonsutveksling er et betydelig problem både internt og mellom nivåene i helse- og omsorgstjenesten. Forsking viser at sykepleiere ofte mangler nødvendig og viktig informasjon når forsvarlig helsehjelp skal utøves. Fysioterapeutene i kommunehelsetjenesten rapporterer om de samme utfordringene. Det dreier seg om både medisinsk og annen helsefaglig informasjon. Mye tid og krefter brukes på å innhente informasjon, tid som kunne vært brukt til direkte pasientbehandling og -omsorg. Et klart problem er manglende formalisering av utskrivingsdokumentasjon og dermed en uklar mandatoverføring mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten. Formalisering og tydelig mandatoverføring må sikres gjennom tydeligere myndighetskrav.

IKT er et viktig verktøy til å oppfylle regjeringens mål. Statsbudsjettet viser nok en gang en reduksjon på elektronisk samhandling. Et budsjett på rundt 40 millioner kroner er ikke i tråd med ambisjonene. Unio mener at det må bevilges og øremerkes minst dobbelt så mye årlig til IKT i helse- og omsorgssektoren de neste fem årene, slik at S@mspill 2.0-strategien kan oppfylles.

Helseforetakene

Unio er tilfreds med at regjeringen følger opp Magnussen-utvalgets innstilling og utjevner inntektsforskjellene mellom de regionale helseforetakene. Det er positivt og nødvendig at utjevningen kommer som en tilleggsbevilgning til de tre regionene som tidligere har kommet dårlig ut, og at Helse Sør-Øst ikke trekkes i sin inntektsramme. Ut fra de store økonomiske utfordringene Helse Nord står overfor, er det synd at den fulle inntektsutjevningen tas over 2 år. Helseregionene burde snarest mulig fått et økonomisk fundament for å kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til befolkningen.

Det er positivt at det legges opp til en økning av behandlingsaktiviteten med 1,5 pst i 2009. Den underliggende demografiske utviklingen tilsier at det er nødvendig med økt behandlingskapasitet. Det bevilges 1.026 millioner kroner til dette, i tillegg 148 millioner kroner til styrking av rusfeltet. Det bevilges videre 500 millioner kroner i økt basisbevilgning for å lette omstillingsutfordringene helseforetakene står i. Med bakgrunn i prognoser om et samlet underskudd på rundt 1 mrd kroner for helseforetakene i 2008, mener vi likevel bevilgningen er for knapp. Regjeringen sier da også at det vil være behov for store omstillinger i 2009.

Det er vel kjent at helseforetakene sliter med store etterslep på vedlikehold av bygninger og nytt utstyr. Det er vanskelig å innfri kapasitets-, kvalitets- og effektiviseringsmål når man står dypt i gjeld og daglige driftsutfordringer. Under omtale av sykehusenes driftsresultat for 2008 viser regjeringen til at en av årsakene til underskuddet er at anslagene for lønnsveksten var satt for lavt. Det ville vært helt uakseptabelt med lavere lønnsvekst i helseforetakene enn ellers i samfunnet, og Unio mener at dette underskuddet ikke kan tas inn med effektivisering.

Unio mener at det må gis en tilleggsbevilgning for 2008 og en tilsvarende økning av basisbevilgningen for 2009 for å dekke merkostnaden ved lønnsoppgjøret 2008.

Finansiering av fysioterapitjenesten

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at kommunene skal dekke en større andel av privatpraktiserende fysioterapeuters inntekt. Dette foreslås samtidig med at behandlingstakstene som staten refunderer skal reduseres. Fysioterapeutenes inntektssystem er sammensatt, og det er derfor viktig å kvalitetssikre eventuelle endringer for dermed å sikre at endringer i dette systemet ikke gir utslag i et dårligere tilbud til brukerne.

Unio er bekymret for om kvalitetssikringen i forbindelse med det nye forslaget er tilstrekkelig godt. På den ene siden er det positivt at regjeringen nå tar sikte på å øke det kommunale driftstilskuddets andel av fysioterapeutenes samlede omsetning fra om lag 25 til 40 prosent, slik intensjonen i kommunehelsetjenesteloven er. Med andre ord må kommunen med dette ta et større finansieringsansvar enn tidligere. Unio frykter derimot at fysioterapitilbudet blir ytterligere svekket når midlene til dette skal flyttes fra refusjonstakstene og tildeles kommunene som rammetilskudd.

Unio er videre svært skeptisk til at oppjusteringen av den kommunale andelen av fysioterapeutenes samlede omsetning skal medføre nedjustering av refusjonstakstene. En slik omfordeling vil kunne true fysioterapitilbudet i enkelte kommuner. Dette skyldes at mange kommuner har møtt den økende etterspørselen etter fysioterapitjenesten med å inngå

driftsavtaler ned til 20 prosent, dvs 7,2 timer i uka. Fysioterapeutene har i mange tilfeller likevel levert fysioterapitjenester utover den avtalte arbeidstiden. På denne måten sikrer kommunene fysioterapeuttilbudet til befolkningen uten å opprette nye avtalehjemler. Når refusjonstakstene skal nedjusteres, reduseres inntekten til fysioterapeuter med små avtaler med kommunene. Foreløpige anslag viser en inntektsnedgang på opp mot 20 prosent. Dette kan bli kritiske for videre drift, og Unio frykter at en omlegging dermed vil kunne føre til en dramatisk reduksjon av fysioterapeuttilbudet i kommunene.

Målsettingen med at kommunenes økonomiske ansvar skal økes kan derimot nås gjennom at det er samsvar mellom hvor mye fysioterapeutene faktisk arbeider (praksisomfang) og størrelsen på den avtalen de har med kommunen (avtalevolum).

Unio krever at det ikke gjennomføres nedjusteringer av refusjonstakstene for fysioterapi-behandling slik at inntektsgrunlaget for fysioterapeuter reduseres og behandlingstilbudet svekkes. Unio krever at det blir samsvar mellom praksisomfang og avtalevolum.

Inkluderende arbeidsliv

Tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester for sykmeldte

Ordningen med tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester skal bringe personer som mottar sykepengene raskere tilbake i arbeidslivet og dermed redusere sykefraværet. Erfaringer viser som departementet påpeker, at det kan oppstå flaskehals i ulike deler av prosessen. Tilbakemeldinger fra ulike deler av behandlingsskjeden viser at det er områder i kommunehelsetjenesten som utgjør flaskehalsene i dette arbeidet. Et av områdene som trekkes fram i denne sammenheng er muligheten for oppfølgende fysioterapibehandling etter behandling i spesialisthelsetjenestens "Raskere tilbake"-tilbud.

Det er i 2008 iverksatt tiltak for å gjøre ordningen mer kjent og for å sikre en bedre oppfølging, men det er ikke iverksatt tiltak for å sikre en raskere behandling i hele behandlingsskjeden. Det bør derfor brukes midler til tiltak for å gjøre noe med flaskehalsene i behandlingsskjeden.

Unio mener at NAV må inngå avtaler med helsepersonell i kommunene som kan supplere primærhelsetjenestens tilbud til behandlingstrengende som i dag står i kø. Slike avtaler må ikke gå på bekostning av den øvrige aktiviteten til en underdimensjonert kommunehelsetjeneste. Det er svært viktig at behandlingstilbudet tilpasses denne virkeligheten.

Forskning og høyere utdanning

Regjeringen har lagt fram et budsjett for forskning og høyere utdanning som har noen positive elementer. Bevilgningen til studentboliger er et løft, forskingsbevilgningene gis en realvekst på 4,4 prosent og kuttet i basisbevilgningene fra 2007 tilbakeføres. Det tas samtidig strukturelle grep som er fornuftige. Vi mener likevel at hovedlinjene i forslaget til budsjett når det gjelder forskning og høyere utdanning, ikke innebærer den nødvendige satsing.

Basisfinansieringen til universitetene og høyskolene

Tilbakeføringen av kuttet i basisbevilgningene bringer sektoren tilbake på nivået fra 2006, prisjustert. Det er et nødvendig tiltak, men dekker likevel ikke sektorens reelle behov. Basisfinansieringens andel av bevilgningene til universitetene og høyskolene må økes ytterligere og må minst utgjøre 60 prosent av totalbevilgningen. Basisbevilgningene er blant annet det viktigste instrumentet for fri og uavhengig forskning ved institusjonene siden de utgjør det økonomiske grunnlaget for vitenskapelig ansattes egeninitierte forskning. Flere av universitetene har i dag en basisfinansiering som ligger godt under 60 prosent.

I tillegg har institusjonene ikke blitt kompensert for økningen i undervisningsrelaterte oppgaver som innføringen av kvalitetsreformen skapte. Et samlet Storting vedtok ved innføringen av reformen at den ikke skulle gå på bekostning av forskingsinnsatsen ved institusjonene. Alle evalueringer viser imidlertid at reformen har gått på bekostning av tid til forskning (jf. St.meld.nr. 7 2007-2008). Det er derfor nødvendig med flere ansatte ved institusjonene for å ivareta intensjonene med kvalitetsreformen. En økning i basisbevilgningene vil gi institusjonene mulighet for å opprette flere faste vitenskapelige stillinger. Unio krever at basisfinansieringen til universitetene og høyskolene økes med ytterligere 600 millioner kroner.

Rekrutteringsstillinger

Beregninger fra NIFU-STEP viser at det er behov for å opprette 520 stipendiatstillinger for å erstatte de som går av med pensjon og dekke vekstbehovet som følge av ambisjonen om å øke den offentlige forskingsinnsatsen til 1 prosent av BNP. Vi beklager sterkt departementets nedjustering av anslagene fra NIFU-STEP, og foreslår at det opprettes flere rekrutteringsstillinger i henhold til de opprinnelige anslagene. Unio krever at det opprettes ytterligere 354 stipendiatstillinger og 65 postdoktorstillinger.

Den offentlige forskingsinnsatsen

Norge ligger i dag langt etter de andre nordiske landene når det gjelder nivået på forskingsinnsatsen både målt som andel av BNP og kroner per innbygger. En skikkelig investering i forskning og høyere utdanning vil være et sentralt element både i framtidig verdiskapning og for å forberede Norge på tiden etter at oljen tar slutt. Den samlede forskingsinnsatsen må derfor styrkes ytterligere. Målet om å nå en offentlig forskingsinnsats tilsvarende 1 prosent av BNP innen 2010 krever at det legges inn en samlet økning i forskingsbudsjettet på anslagsvis 2,4 mrd kroner.

Politiet

Driftsbudsjettet til politi og lensmannsetaten må styrkes betydelig. Unio ser med bekymring på at handlingsrommet i driftsbudsjettet blir mindre for hvert år, noe som begrenser muligheten til en helhetlig kriminalitetsbekjempelse og god personalpolitikk. Dette er en utfordring som Regjeringen må ta på alvor, hvis politiets tillit i samfunnet skal opprettholdes.

Budsjettet til politi og lensmannsetaten er foreslått økt med 216 millioner kroner inklusive en videreføring av økningen i Revidert budsjett 2008 på 61 millioner kroner. Unio ser positivt på at regjeringen nå tar utfordringene med asylsøkere og oppholdssaker på alvor og styrker dette

i årets budsjett. Dette er likevel bare en liten del av de utfordringer som politi og lensmannsetaten står overfor.

Trygghet og fravær av kriminalitet er et viktig velferdsgode, og politi og lensmannsetaten skal være en viktig bidragsyter til å skape et trygt samfunn. Det er et stort gap mellom de forventninger som stilles fra publikum og politikere, og de muligheter den enkelte politi og etaten som helhet har til å imøtekomme disse forventningene. Ressurser og bemanning er avgjørende for å minske dette gapet. I 2002 var det dekningsgraden 2,0 tjenestemann pr 1.000 innbygger, i år er den på 1,8 pr.1.000 innbygger.

Ved de siste statsbudsjetter har regjeringen øremerket midler til viktig tiltak som DNA, Sampol, økonomisk kriminalitet, utlendingsforvaltning og politiets sikkerhetstjeneste. I 2007 og 2008 ble det også bevilget midler til etablering av politistasjon på nett, etterforskning av krigsforbrytelser, vold i nære relasjoner, menneskehandel, gjengkriminalitet, gjengangere, familievoldskoordinatorer med mer.

Disse prosjektene har ført til ansettelse av flere sivile og omdisponering av politikompetanse. Kostnadene til disse satsingsområdene er for budsjettåret 2009 lagt inn i rammen. Det er ikke foretatt en vurdering av om det som tidligere er bevilget dekker den reelle kostnaden. Dersom disse prosjektene skal videreføres på samme nivå i 2009, vil dette vil redusere handlingsrommet i driftsbudsjettet ytterligere.

Bemanningsutvalgets rapport, Politi mot 2020, viser at disse nye prioriterte områdene tapper ressurser fra all annen polititjeneste. Det finnes verken politikraft eller driftsbudsjetter til å gjennomføre disse på en tilfredsstillende måte, uten at grunnbemanningen reduseres. Dette rammer til syvende og sist publikum.

Unio ser positivt på at opptaket til Politihøgskolen er økt fra 432 til 552. Utfordringen er, til tross for mangel på politikompetanse, at ikke alle studentene får tilbud om jobb etter endt utdanning. Den eneste måten politidistriktene kan skaffe seg handlingsrom i forhold til budsjettet, er å ikke ansette i ledige stillinger. Av årets ferdigutdannede var det 45 av 360 som ikke begynte i etaten. I tillegg øker antallet politifolk med høy kompetanse som går over til andre statlige etater og privat sektor.

Unio har også tidligere fremhevet viktigheten av gode seniorpolitiske tiltak. I budsjettet for 2009 har regjeringen et mål om å beholde 30 av de 158 personene som kan gå av med pensjon i politi og lensmannsetaten. Det er likevel ikke tilført noen ressurser til dette arbeidet.

Lite økonomisk handlingsrom har ført til at viktige investeringer i nytt utstyr er skjøvet på i mange år. Det er gjort et løft i forhold til verneutstyr og våpen, men utskifting av kjøretøy ligger langt etter. Mange distrikter sliter med gamle politibiler, og dette går ut over sikkerheten til den enkelte og arbeidsmiljøet.

Behovet for å fornye og skifte ut datasystemene i etaten er prekært. POD og PDMT er enige om at de trenger 180 millioner på tre år, og at det er helt nødvendig med 40-50 millioner i 2009. I budsjettet er det ikke øremerket noe i forhold til IKT. Regjeringen forskyver denne investeringen til 2010-budsjettet. I følge POD og PDMT er det for sent. Deler av systemet må skiftes ut neste år, ellers vil det kollapse i enkelte distrikter.

Den norske kirke

Staten har arbeidsgiveransvaret for prestene. Denne yrkesgruppen utgjør også det sterkeste båndet mellom folkekirken og befolkningen. Det er derfor en nær sammenheng mellom presters arbeidsvilkår og hvordan kirken er i stand til å være en landsdekkende folkekirke som gjør det mulig å imøtekomme folks behov for fast kirkelig betjening. Antall prester er her avgjørende.

De siste årene har prestatjenesten gjennomgått store endringer, med prostereformen og innføring av fem dagers arbeidsuke for prestene. Til sammen har disse to reformene redusert den samlede prestatjenesten i landet. Dette viser seg blant annet ved at gudstjenestetallet har gått ned med 1.500 det siste året. I tillegg står en nå overfor en betydelig reformprosess på mange områder innenfor kirken. Særlig vil gudstjenestereformen medføre betydelig økt arbeidsmengde og mange utfordringer for presteskaper.

De tre siste årene har antallet vakante prestestillinger økt fra om lag 5 prosent til om lag 10 prosent. Det er også store problemer med å skaffe vikarer. Dette skyldes ikke mangel på mennesker med kompetanse, men at mange velger å arbeide i andre sammenhenger.

Reformenes intensjoner blir ikke en realitet før man styrker de økonomiske rammene for prestatjenesten med langt mer enn økningen på 2,5 millioner kroner som ligger i budsjettforslaget, og regjeringen kan ikke regne med å nå sitt mål om å sikre menighetene og det enkelte kirkemedlem en god prestatjeneste innenfor de rammer som ligger i budsjettet.

Sammenliknet med andre nordiske land har Norge få prestestillinger i forhold til folketallet. Grunnbemanningen er slik at hver prestestilling i dag har ansvaret for mer enn 2.800 medlemmer av Den norske kirke. Det er likevel slik at bosettingsmønsteret og de lange avstandene har som konsekvens at enkelte prester har ansvaret for betydelig flere mennesker.

Prestene er heller ikke beskyttet av de samme arbeidstidsbestemmelser og kompensasjonsordninger som gjelder i staten for øvrig. Dette gjenspeiles heller ikke i dagens inntektsnivå for presteskaper.

Regjeringen erkjenner i sitt budsjettforslag de særlige utfordringer som er knyttet til rekruttering til prestatjenesten. Det er også en uttrykt målsetning om aktiv likestillings- og livsfasepolitikk. Unio deler disse målsetningene, men finner dessverre budsjettet helt urealistisk når økningen er på kun 2,5 millioner kroner.

Ved siden av menighetspresten er det stort behov for spesialprester til å gjøre tjeneste i Universitets- og høyskolesektoren og i helse- og sosialsektoren. Økningen til Sjømannskirken på 0,4 millioner kroner gir lite rom for økt prestatjeneste. Bevilgningen til Døvekirken gir heller ikke rom for økt prestatjeneste. Staten yter også bidrag til menighetenes arbeid med diakoni, undervisning og kirkemusikk. Dette omfatter bl.a. 155 diakonstillinger og 135 kateketstillinger. Vi finner det positivt at dette i budsjettforslaget for 2008 er prisregulert, men det er ikke tatt inn forslag til å øke antall stillinger.

Det er bra at trosopplæringsreformen trappes opp som tidligere varslet, men vi er kritiske til at tilskuddet til fellesrådene forsvinner. Fellesrådenes økonomi blir på denne måten prisgitt den enkelte kommuneøkonomi. Erfaring tilsier at dette kan true midler til diakonstillinger. I dag er det diakon bare i hver 6. menighet. Soria Moria-erklæringen sier at diakoni skal være et satsingsområde. Dette har vi så langt sett lite til.

Likelønn og likestilling

Regjeringen følger i budsjettforlaget for 2009 ikke opp Likelønnskomisjonens forslag om et lønnsløft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor. Unio mener at forslaget om et likelønnsløft er et godt og treffsikkert virkemiddel, også med tanke på de store utfordringene vi står overfor når det gjelder personell- og kompetansebehov i store deler av offentlig sektor de nærmeste årene.

Soria-Moria erklæringen sier at regjeringen vil bekjempe alle former for diskriminering, og at ingen skal forskjellsbehandles på grunn av kjønn. Videre sier Soria Moria at regjeringen vil føre en politikk som gir kvinner og menn like muligheter og reell likestilling, og at det må føres en arbeidslivspolitik med likestilling og likelønn som to sentrale elementer.

Vi har også merket oss at FNs kvinnekommisjon gjentatte ganger har hatt bemerkninger om Norges ansvar for å gjøre noe med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og likelønnsutfordringene.

Unio ber på denne bakgrunn Stortinget kreve at regjeringen fremmer en forpliktende plan for likelønn. Vi viser også til at det foreligger en felles henvendelse fra KS og Unio til regjeringen om å følge opp Likelønnskomisjonens forslag om å muliggjøre et lønnsløft for de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor. Kommisjonen dokumenterer at verdsettingsdiskrimineringen særlig rammer disse gruppene. Det vil derfor være viktig å starte med denne delen av likelønnsutfordringene, hvor problemene er størst og virkningene vil bli mest merkbare.

Unio ser positivt på forslaget til utvidelse av "pappapermisjon", men savner forslag om selvstendig opptjening av permisjonsrettigheter for far.

Vennlig hilsen

Unio

Anders Folkestad

Leder

Erik Orskaug

Sjeføkonom

Kopi:

Arbeids- og sosialkomiteen
Familie- og kulturkomiteen
Helse- og omsorgskomiteen
Justiskomiteen
Kirke-, utdannings- og forskingskomiteen
Parlamentariske ledere
Partigruppene på Stortinget

Unio har 270.000 medlemmer : lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter og ledere

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

FORSKER
FORBUNDET

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes Forening